

İSPANYA SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ VE SON DÜZENLEMELERE GÖRE SERBEST MESLEK SAHİPLERİNİN/ÇALIŞANLARININ DURUMU

Seher DEMİRKAYA*

Öz

Sosyal güvenlik hakkı anayasal güvence altında bulunan temel haklardan biridir. Sosyal güvenlik, çalışma yaşamında kişilerin çalışmadıkları veya çalışmadıkları dönemlerin güvence altına alınması için kamu gücüyle ve genellikle zorunluluk esasına dayanan bir güvence yöntemidir. İspanya sosyal güvenlik sistemi 1880'li yıllara dayanan yapısı ile, vatandaşlarına ve ülkesinde ikamet eden yabancılara belli koşulların sağlanması ile sosyal güvenlik hizmeti sunmaktadır. İspanya sosyal güvenlik sisteminde sigortalılara ve hak sahiplerine iş kazası ve meslek hastalığı, analık, hastalık, malullük, ölüm, işsizlik, aile yardımları sigortaları kapsamında çeşitli yardımlar sunulmaktadır. Sosyal güvenlik yapısı genel rejim, serbest meslek çalışanlarına özgü rejim ve diğer özel rejimlerden oluşmaktadır. Serbest meslek çalışanlarına yönelik rejimde, 1 Ocak 2023 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere birtakım değişiklikler yapılmıştır. Değişikliklerle birlikte genel rejime tabi olanlar ile serbest meslek rejimine tabi olanlara yönelik uygulamaların birbirine yaklaştırılması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal güvenlik, İspanya sosyal güvenlik sistemi, serbest meslek sahipleri, reform.

JEL Kodları: K32, K39, K33, H55

SPAIN SOCIAL SECURITY SYSTEM AND STATUS OF SELF-EMPLOYED PERSONS/EMPLOYEE ACCORDING TO THE RECENT REGULATIONS

Abstract

The right to social security is one of the fundamental rights under the constitutional guarantee. Social security is a method of guaranteeing by public power and generally on the basis of obligatory, in order to secure the periods when people do not work or cannot in working life. The Spanish social security system, with its structure dating back to the 1800s, provide the social security service in subject under providing certain conditions to its citizens and foreigners residing in its country. Various benefits are provided to the insured and beneficiaries within the scope of work accident and occupational disease, sickness, maternity, disability, death, invalidity, unemployment, family benefits insurances in the Spanish social security system. The social security structure consists of the general regime, the regime specific to self-employed persons and other special regimes. A number of changes have been made in the regime for self-employed persons, effective from 01 January 2023. With the amendments, it is aimed to bring the practices related to the general regime and the self-employed regime closer to each other.

Keywords: Social security, social security system in Spain, self-employed persons, reform.

JEL Codes: K32, K39, K33, H55

* Arş. Gör. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, shrdmrky@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7512-0774>

GİRİŞ

Sosyal güvenlik, çalışma yaşamının en önemli konuları arasında yer almaktadır. Sosyal güvenlik sistemlerinin temel amacı, kişilerin çalışma hayatında aktif oldukları süre boyunca çeşitli sigorta kollarına prim/katkı sunmaları ile yaşamlarının çalışmadan pasif geçen dönemlerini güvence altına alma gayeleridir. Bu anlamda sosyal güvenlik sistemleri, kişilerin geleceklerinin güvence altına alınması adına yol göstericidir.

İspanya sosyal güvenlik sisteminin temelleri 1880’li yıllarda atılmış olmakla birlikte, tarihsel süreç içerisinde sürekli bir gelişim ve değişim göstermiştir. Mevcut durumda, İspanya’da da sosyal güvenlik hakkı öncelikle anayasal olarak güvence altına alınmakta, Kraliyet Kararnameleri ve diğer hukuki düzenlemelerle de koruma statüsü geliştirilmektedir. İspanya sosyal güvenlik sistemi de genel bir sosyal güvenlik yapısı olarak dağıtım esasına göre işletilmektedir. İspanya’da sosyal güvenlik sistemine dâhil olanlar veya olmak isteyenlerin sisteme katılımları prim/katkı ödemeleriyle gerçekleşmekte ve sigortaların kapsamına girmeleri söz konusu olmaktadır. Dünya üzerindeki sosyal güvenlik sistemleri ile benzer bir seyirde, İspanya sosyal güvenlik sistemi de özellikle son yıllarda finansman sorunları ve bazı bütçe açıkları² ile mücadele etmektedir. Bu doğrultuda da sistemin iyileştirilmesi yönünde sıklıkla reformlara başvurulduğu görülmektedir.

İspanya sosyal güvenlik sistemi içinde sigortalılık statüleri “genel rejime tabi olanlar”, “bağımsız rejime (serbest meslek çalışanları) tabi olanlar” ve “diğer özel rejimlere tabi olanlar” şeklinde gruplandırılmaktadır. Serbest meslek çalışanlarının sosyal güvenlik hakları, bağımsız rejime tabi olanlar olarak Serbest Meslek Çalışanlarına Özel Sosyal Güvenlik Programları kapsamında düzenlenmektedir. Bu sistemde, 26 Temmuz 2022 tarihli ve 13/2022 sayılı Kraliyet Kararnamesi ile birtakım değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerle birlikte serbest meslek çalışanları ile Genel Rejime tabi olan çalışanların eşitlenmesi ve uygulamalar konusunda birbirlerine yakınlaştırılması hedeflenmiştir. Yapılan değişiklikler 1 Ocak 2023 tarihi itibariyle uygulanmaya başlamıştır. Değişikliklerle birlikte serbest meslek çalışanlarının faaliyet bildiri ve sisteme kayıtları, prim/katkı oranları, primlerde/katkılarda yapılacak indirimler ve çeşitli destekler hakkında düzenlemeler yapılmıştır.

Bu çalışmada öncelikle, İspanya sosyal güvenlik sisteminin gelişimi hakkında tarihsel bir değerlendirme yapıldıktan sonra, mevcut sosyal güvenlik yapısına ilişkin genel bilgilere değinilmiştir. Daha sonra ise İspanya sosyal güvenlik sistemi içinde serbest meslek çalışanlarına/sahiplerine özgü düzenlemeler

² İspanya sosyal güvenlik sisteminin 2023 yılı bütçe durumuna ilişkin öngörüler için bkz. Bandrés Moliné, 2022, s. 37 vd.

ele alınarak, 2023 yılı itibariyle geçerli olan yeni düzenlemeler açıklanmıştır. Söz konusu bu çalışma ile İspanya'daki sosyal güvenlik sisteminin genel yapısı ele alınmaya çalışılmıştır. Çalışmanın İspanya sosyal güvenlik sistemi hakkında kısa bir bilgi vermesi nedeniyle, karşılaştırmalı olarak yapılabilecek sonraki çalışmalarda yol gösterici olabileceği, farklı çalışmalara konu olabileceği düşünülmektedir.

İSPANYA'DA SOSYAL GÜVENLİK

Sosyal güvenlik temel bir insan hakkından daha fazlasıdır. Sosyal güvenlik; çeşitli sosyo-ekonomik zorlukların üstesinden gelinmesine yardımcı olurken, aynı zamanda toplumun sorunlara karşı dayanıklılığının da göstergesidir (ISSA, 2016, s. 7). Sosyal güvenlik, kamusal nitelikli faydaların organize edildiği bir yapıdan oluşmaktadır. Temel anlamda sosyal güvenlik sisteminin kapsamı ve amacı çeşitli sosyal risklerin olumsuz etkilerinden kişileri korumaktır. Sosyal güvenlik bu doğrultuda sürekli değişen dinamik bir yapıdır (Deloitte, 2017, s. 3). Bu anlamda, İspanya sosyal güvenlik sisteminin anayasal hükümler doğrultusunda evrensel ve kapsayıcı bir koruma modeline dayandığı belirtilmektedir. Tüm İspanya vatandaşları da aynı şartlar altında bu koruma hakkına erişebilmektedirler (Quesada, 2016, s. 268).

İspanya Sosyal Güvenlik Sisteminin Gelişimi

1883 yılında işçilere ve girişimcilere sermaye sağlayarak emekli aylıklarının finanse edilmesi için özel koruma sistemini başlatan Bismarck, İspanya sosyal güvenlik sisteminin öncüsüdür³. Sistem, emekli aylığı sağlayıcı yapısının yanı sıra nüfusun sağlık hizmeti sunucusu olma işlevini de yerine getirmektedir. Bu durum, hem toplum hem de ekonomi için sistemin önemini göstermektedir. Sistemin en önemli kaynağını sosyal ödemeler/katkılar/primler oluşturmaktadır (Blanco Encomienda ve Ruiz García, 2017, s. 11-12).

Sosyal güvenlikte ilk girişimler

İspanya sosyal güvenlik sisteminde zorunlu sigorta uygulaması, 1900 yılında sadece kamu çalışanlarının işle ilgili kazalar için emeklilik ve malullük aylıklarının ödenmesine yönelik bazı fonlar yaratılmasını öngören bir sigorta ve İş Kazaları Kanunu ile başlamıştır. Ardından sosyal güvenliğe ilişkin yönetimin gerçekleştirilmesi için Ulusal Refah Enstitüsü kurulmuştur. 1919 yılında, belli bir sınıрын altında toplam yıllık ücreti olan 16-65 yaş arası özel sektör çalışanları için zorunlu emeklilik sigortasına (işçiler için) (Retiro Obrero Obligatorio) ilişkin düzenlemeler yapılmıştır⁴.

³ Bazı kaynaklarda İspanya'nın bugünkü kamu sağlık hizmetlerinin köklerinin 1885 yılına dayandığı da belirtilmektedir (Reinhard ve Centel, 1999, s. 5).

⁴ <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Conocenos/HistoriaSeguridadSocial> (Erişim Tarihi: 17.1.2023)

1923 yılında Zorunlu Analık Sigortası (Seguro Obligatorio de Maternidad) kurulmuştur. 1926 yılında halen aynı isimle varlığını devam ettiren kamu çalışanları için evrensel bir emeklilik sistemi (Régimen de Clases Pasivas-RCP) kurulmuştur. 1931 yılında ayrıca İşsizlik Sigortası (Seguro de Paro Forzoso) kurulmuştur⁵. 1930'ların sonu itibariyle de çalışanların büyük bir kısmı herhangi bir şekilde hükümetin zorunlu emeklilik sigortası programına dâhil olmuştur. 1939 yılında İşçi Emekliliği (Workers' Retirement-Retiro Obrero) yerine Yaşlılık Sigortası (Old Age Insurance-Seguro de Vejez) uygulamaya konulmuştur (Boldrin, García Gómez ve Jiménez Martín, 2010, s. 269; Boldrin, Jiménez Martín ve Peracchi, 1997, s. 9). 1942 yılında da Sağlık Sigortası (Seguro de Enfermedad) kurulmuştur.

Oluşturulan emeklilik sistemi, 1970'li yılların ortasına kadar değişmeden devam eden iki ayaklı temel bir yapıyı devralmıştır. Devlet memurlarının tamamı RCP kapsamında yer alırken, belirli bir sınırın altında yıllık kazancı olan özel sektör çalışanları Yaşlılık Sigortası kapsamında yer almışlardır. Ancak söz konusu sigortalar ile sağlanan koruma, kısa sürede yetersiz kalmış, örgütlerden ve derneklerden gelen tepkiler çalışanlar arasında ayrımcılığa yol açarak, mali sorunlara sebep olmuş ve yönetimi zorlaştırmıştır. Bunun üzerine 1963 reformu ile Genel Planın (Régimen General) yanında birçok özel fon (Régimenes Especiales) oluşturulmuştur. Reformun temel amacı sosyal güvenliğin finansmanı ve yönetimine devletin de katıldığı üniter ve bütünlük bir sosyal koruma modelinin uygulanması olmuş; Sosyal Güvenliğin Esasları Kanunu (Ley de Bases de la Seguridad Social) yürürlüğe girmiştir⁶ (Boldrin, García Gómez ve Jiménez Martín, 2010, s. 269; Boldrin, Jiménez Martín ve Peracchi, 1997, s. 10).

Emeklilik sistemine ilişkin hukuki dayanak 1967 yılında Genel Sosyal Güvenlik Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile oluşturulmuştur. Zamanla sistemin farklı yönlerini etkileyen birçok reform yapılmıştır (Rodríguez Cabrero, 2002, s. 6). Kanunla, normal emeklilik yaşı 65, erken emeklilik yaşı ise 1967 yılından önce sisteme girenler için 60 yaş olarak belirlenmiştir. Ayrıca emekli aylığı alınabilmesi için de on yıllık prim ödeme süresinin (2 yılı emeklilikten önceki son 7 yıl içinde olmalı) varlığı aranmıştır (Boldrin, García Gómez ve Jiménez Martín, 2010, s. 269). 1967 yılındaki bu Kanunun uygulanmasına ilişkin özellikle ortaya çıkan finansal sorunlara ilişkin aksayan yönleri düzeltmek için hazırlanan 1972 yılında Koruyucu Önlemlerin İyileştirilmesi ve Finansmanı Kanunu yürürlüğe girmiştir. Ardından yapılan ilk reform ise sosyal güvenliği ve şeffaflığı destekleyen sosyal aktörlerin kurumsal katılımına yönelik bir sistem

⁵ Sigortaların kuruluş yılları konusunda bazı kaynaklarda farklı tarihler yer almaktadır. Yukarıda belirtilen tarihler Bakanlığa (El Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones) bağlı Sosyal Güvenlik (Seguridad Social) web sayfasından alınmıştır. Bilgi için bkz. <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Conocenos/HistoriaSeguridadSocial> (Erişim Tarihi: 13.3.2023)

⁶ <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Conocenos/HistoriaSeguridadSocial> (Erişim Tarihi: 17.1.2023)

oluşturulması amacıyla kabul edilen 18 Kasım 1978 tarihli 36/1978 sayılı Kraliyet Kararnamesi⁷ olmuştur. Söz konusu Kararname ile yeni bir yönetim sisteminin kurulması da hedeflenmiştir⁸.

1980’li ve 1990’lı yıllarda sosyal güvenlik

İspanya’da 1970’lerin sonundan itibaren sosyal, ekonomik ve demografik alanda birçok değişiklik yaşanmıştır. Yaşam beklentisi önemli ölçüde yükselmiş; doğurganlık oranları Avrupa Birliği ülkelerindeki en düşük seviyeye ulaşmış; kamu emeklilik sisteminin ana bileşeni olan sosyal sigorta sistemi ise 1980’lerin ortalarında büyük bir reform dönemi yaşamış ve daha kapsamlı hale getirilmiştir (Boldrin, García Gómez ve Jiménez Martín, 2010, s. 261).

Sosyal güvenlik alanındaki ilk reform 1985 yılında yapılmıştır. Bu dönemde, emekli aylığına hak kazanmak için gerekli olan asgari katkı/prim ödeme süresi 10 yıldan 15 yıla çıkarılmış ve son birkaç yıllık ortalama prim ödeme/katkı alt sınırı da 2 yıldan 8 yıla çıkarılmıştır (Colàs Neila, 2018, s. 417; Patxot, Solé ve Souto, 2017, s. 6; Rodríguez Cabrero, 2002, s. 6).

Emeklilik sistemine ilişkin kalıcı reform, 26/1985 sayılı Sosyal Güvenlik Yapısının Modernleşmesi ve Koruyucu Faaliyetlerine İlişkin Acil Önlemler Kanunu ile başlamıştır. 1985 reformu, yavaş ancak sürekli olarak devam eden iki süreci başlatmıştır. Uzun vadede emekli aylığı maliyetlerini düşürmek için bir finansal düzenleme dönemi başlatmak, erişim şartlarını zorlaştırmak ve işçilerin katkıları ile aldıkları aylıklar arasındaki oranları birbirine yakın hale getirmek bu sürecin bir tarafını oluştururken; tamamlayıcı özel emeklilik sistemini desteklemek için ideolojik şartları ile kanuni ve kurumsal araçları oluşturmak sürecin diğer en önemli tarafını oluşturmuştur. Her iki süreç de üç kutuplu bir emeklilik sistemine neden olmaktadır: Primli sistem (temel ve genel vergilerle finanse edilen), profesyonel ya da yardımcı bir sistem (katkılarla finanse edilen) ve özel bir sistem (kişisel veya ortak tasarruflarla finanse edilen). Mevcut sistemin özelleştirilmesi emekliler ve toplum tarafından kabul edilmese de özelleştirilmenin kaçınılmaz olduğu sonrasında kabul edilmiştir. 1987 yılında Özel Emeklilik Sistemi Kanunu kabul edilmiş; Kanunla ücretsiz ve tamamlayıcı yeni bir bireysel emeklilik sistemi geliştirilmiştir. 26/1990 sayılı Primsiz Emeklilik Aylıkları Kanunu da hükümet ile sendikalar arasında sosyal yardımların ve emekli aylıklarındaki sosyal harcamaların arttırılmasına yönelik yeni bir anlaşma niteliğini taşımıştır (Rodríguez Cabrero, 2002, s. 1-2, 14).

⁷ Kararname için bkz. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1978-28739> (Erişim Tarihi: 19.1.2023).

⁸ Bu kapsamda; sistemin ekonomik yararlarının yönetimi için Ulusal Sosyal Güvenlik Enstitüsü, sağlık yardımları için Ulusal Sağlık Yönetimi Enstitüsü, sosyal hizmetlerin yönetimi için Ulusal Sosyal Hizmetler Enstitüsü (daha sonra Yaşlılar ve Sosyal Hizmetler Enstitüsü olarak adı değiştirilmiştir), deniz işçilerinin yönetimi için Donanma Sosyal Enstitüsü ve sistemin tek fon kaynağı olarak finansal dayanışma ilkesi ile hareket eden Sosyal Güvenlik Genel Hazinesi kurulmuştur.

1985 tarihli Emekli Aylığı Kanunu ve sosyal anlaşmazlıkların (Aralık 1988 ve Haziran 1995 genel grevleri) yol açtığı finansal düzenlemeler politik güçler arasında bir anlaşma gerekliliğine sosyalist hükümeti ikna etmiştir. Bunun üzerine, 1995 yılında ülkedeki tüm siyasi partiler (Birleşik Sol-IU dışındaki) olası formlar hakkında önerilerde bulunmak ve emeklilik sistemini analiz etmek üzere özel bir parlamento komisyonunun kurulmasının ardından Toledo Paktını⁹ imzalamışlardır. Pakt; gelecekte kullanılacak nihai fazlalıklarla yedek bir fon yaratmak ve zaman içindeki emekli aylıklarının satın alma gücünü garanti altına almak, gönüllü ya da ertelenmiş emekliliği desteklemek, sosyal güvenliği primsiz emeklilik aylıklarının finansmanından ayırmak, tek bir katkı tavanı oluşturmak ve gerçek ücretlerle eşleştirecek şekilde geliştirmek, geç ödemeleri azaltmak için tahsilat mekanizmasının iyileştirilmesi, özel planların birleştirilmesi ve basitleştirilmesi, farklı alanların birleştirilip geliştirilmesiyle sosyal güvenlik yönetimini entegre etmek, işçilere yapılan katkıları azaltarak zorunlu emeklilik yaşının ötesinde aktif kalmayı teşvik eden emeklilik yaşı açısından esnek, kademeli ve devamlı bir sistem sunmak, sistemin katkı yapısını güçlendirmek için gerek duyulan önemli konulara ilişkin önerileri içermiştir. Bu önerilerin bir kısmı 1997 reformunda da uygulanmıştır. 24/1997 sayılı sosyal güvenlik sisteminin birleştirilmesi ve modernleştirilmesine ilişkin Kanunda katkıların niteliğini güçlendirmek için emekli aylığının hesaplanmasına ilişkin formülün bileşenleri tekrar değiştirilmiştir. 1997 reformu ertelenmiş emekliliği teşvik etmek için alınacak önlemleri ve aynı zamanda da nihai fazlalıklarla yaratılan yedek fonlara ilişkin uygulamaları ortaya koymuştur. Aynı zamanda emeklilik aylığının hesaplanma süresi de 8 yıldan 15 yıla yükseltilmiştir (Colàs Neila, 2018, s. 418-422; Patxot, Solé ve Souto, 2017, s. 6; Boldrin, García Gómez ve Jiménez Martín, 2010, s. 270; Rodríguez Cabrero, 2002, s. 5, 14; Boldrin, Jiménez Martín ve Peracchi, 1997, s. 11-12).

2000’li yıllarda sosyal güvenlik

2001 yılında sosyal güvenlik sisteminin geliştirilmesi ve iyileştirilmesine yönelik bir anlaşma imzalanmıştır¹⁰. 2002 yılında ertelenmiş emekliliği teşvik etmek ve kısmi emekliliği engellemek için daha

⁹ Paktın ilk aşamasını parlamenter aşama oluşturmuştur. Özel tamamlayıcı emeklilik sistemini desteklemek, emekli aylığı değerinde artış, özel sosyal güvenlik rejimlerinin sayısında azalma, yardımcı ve destek gelirleri arasındaki bölünme üzerine bir anlaşma dönemidir. 9 Ekim 1996 tarihinde sendikaların ve hükümetin arasında imzalanan anlaşma Paktın ikinci aşamasını oluşturmaktadır ve anlaşma 24/1997 sayılı Sosyal Güvenliğin Rasyonalizasyonu ve Borçların Birleştirilmesi Kanunu ile yasalaştırılmıştır. Üçüncü aşamada ise Nisan 2001 tarihinde işveren temsilcileri, hükümet ve sendikalar arasında sosyal koruma reformuna ilişkin anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşma ile özel emeklilik sistemini desteklemek için yeni kanun, uzun vadeli bir bakım sigortası sistemini incelemek için yeni bir komisyon, genel ve özel sosyal güvenlik rejimi arasındaki finansmanda çakışma, asgari emeklilik ve yetim-dul aylığı değerinde artış, esnek emeklilik konusunda yeni düzenleme, sosyal güvenlik yedek fonu, primli ve destekli sistem arasındaki gelirlerde kesim gibi ayırım konularında sonuçlara ulaşılmıştır. Paktta oluşturulan ilkeler doğrultusunda bir dizi reform tedbirini onaylayan dört anlaşma (1996, 2001, 2006 ve 2011 yıllarında) yapılmıştır.

¹⁰ Bu dönemde İspanya sosyal güvenlik sistemi iki alt sistemi (primli sistem ve primsiz sistem) bulunan bir emeklilik sisteminden oluşmaktadır. Primli sistem içinde ayrıca tartışmalara hiçbir zaman konu olmayan pasif sınıf sistemi

spesifik önlemleri içeren 35/2002 sayılı Kanun kabul edilmiştir. Kanun, esnek, kademeli bir emeklilik sisteminin oluşturulmasını da benimsemiştir. Ortaya çıkan esneklikle birlikte erken emeklilik, yüksek prim ödeme süreleri ve yardım miktarlarında azalma görülmüştür (Colàs Neila, 2018, s. 419-422). Bağımlı kişilerin bakımını ve kişisel özerkliği teşvik eden 39/2006 sayılı Kanun ile yeni bir sosyal koruma sistemi oluşturulmuştur (Colàs Neila, 2018, s. 422). 2007 yılında 40/2007 sayılı Kanunla emeklilik sisteminde bir değişiklik daha yapılmıştır (Patxot, Solé ve Souto, 2017, s. 6-8).

Yapılan değişiklikle emeklilik aylığına hak kazanma süresi olan 15 yılın hesaplanmasında teorik katkı süreleri dikkate alınmamıştır. Böylece o zamana kadar yaklaşık 13 yıl olan gerçek katkı yılı yerine 15 gerçek katkı yılının sağlanması gerekmiştir. Erken emeklilikteki indirim katsayıları ve ertelenmiş emeklilikteki prim katsayıları iyileştirilmiş ve kısmi emekliliğe erişim imkânları da yenilenmiştir. Toledo Paketi'nin Reformu ve Değerlendirilmesi konusundaki rapor 29 Aralık 2010 tarihinde onaylanmıştır. Raporu hazırlayan grup 25 Ocak 2011 tarihinde tekrar bir araya gelmiş ve yapılan toplantıda alınması gereken önlemlerden biri zorunlu emeklilik yaşının yükseltilmesi olmuştur (Colàs Neila, 2018, s. 419-423).

Emeklilik sistemindeki bir diğer reform 2011 yılında 27/2011 sayılı Kanun ile yapılmıştır. 2011 reformu siyasi ve sosyal diyaloga dayanmakta ve Toledo Paktının gözden geçirilmiş tavsiyelerini içermektedir (Suárez Corujo, 2015, s. 14). Hükümet bu dönemde yaşanan derin ekonomik krizin de etkisiyle harcamaları azaltmak için geniş kapsamlı reformlar uygulamaya ve katkılarda/prim ödemelerinde görülen ciddi düşüşler nedeniyle de kısa vadeli finansal açıklardan kaçınmaya karar vermiştir. İspanya emeklilik sisteminde yapılan reformlarla birlikte, 2011 yılında kanuni emeklilik yaşı ve süresinde aşamalı olarak bir artış planlanmıştır. Bununla birlikte kanuni emeklilik yaşı 2027 yılına kadar kademeli olarak 67'ye yükseltilecektir. Bu dönemde alınan önlemler arasında; normal emeklilik yaşının 65'ten 67'ye çıkarılması, katkıların niteliğinin güçlendirilmesi için başlangıç emeklilik aylığının hesaplanmasına ilişkin formülün her iki bileşenin tekrar değiştirilmesi, erken emeklilik olasılığının uzun dönemli katkıları bulunanlar için belirlenen erişim yollarının (gönüllü ve iradedışı) değiştirilmesi, tam bir emeklilik aylığı alma süresinin 35 yıldan 37 yıla çıkarılması, hesaplama süresinin son 15 yıllık ücretten son 25 yıllık ücrete yükseltilmesi yer almıştır. Tüm önlemlerin benimsenmesinden önce uzun bir geçiş dönemi yaşanmıştır. 2011 reformu, 2027 yılı itibariyle yaşam beklentisindeki artışı hesaplamak için emeklilik sisteminde "sürdürülebilirlik faktörünün" tanımını da amaçlamıştır (Colàs Neila, 2018, s. 422; Patxot, Solé ve Souto, 2017, s. 6-8; Blanco Encomienda ve Ruiz García, 2017, s. 17-18; Quesada, 2016, s. 267).

---

olarak da bilinen devlet memurlarının emeklilik sistemi de bulunmaktadır. Primsiz sistemden çalışma gücünde olmayan 16 yaşından büyükler, kronik hastalıklardan muzdarip olanlar ve emeklilik aylığı almak için minimum katkı tutarını sağlayamayan 65 yaşındakiler yararlanırlar (Rodríguez Cabrero, 2002, s. 3).

2013 yılı sonunda onaylanan sürdürülebilirlik faktörlerinin düzenlenmesi ve yeniden değerlendirilmesi amacıyla bir reform daha yapılmıştır. 23/2013 sayılı Kanunla (Sosyal Sigorta Emeklilik Sisteminde Sürdürülebilirlik Faktörü ve Yeniden Değerleme Endeksi Kanunu) sürdürülebilirlik faktörünün nasıl çalıştığı açıklanmıştır. Bu reformla birlikte halen, emeklilik aylığının yeniden değerlendirilmesi sosyal güvenlik sisteminin dengesini belirleyen değişkenlerin (gelir, emeklilik aylığı harcamaları gibi) gelişmesiyle belirlenmektedir. Ayrıca emeklilik aylığının, yaşam beklentisindeki artışa bağlı olarak da değişebileceği belirtilmiştir. İspanya sosyal güvenlik sisteminde yapılan reformlara rağmen yalnızca sistemin çöküşünün ertelendiği ve yeterli önlemlerin alınmadığı görüşü savunulmaktadır (Blanco Encomienda ve Ruiz García, 2017, s. 17-18; Suárez Corujo, 2015, s. 18, 21-22).

İspanya Sosyal Güvenlik Sistemi

İspanya Anayasasında tüm vatandaşların ihtiyaç halinde sağlık ve sosyal güvenlik yardımlarına hak kazanacağı garanti edilmektedir. Anayasa'nın 41. maddesine göre "*Kamu makamları tüm vatandaşları için, özellikle işsizlik durumları gibi zor zamanlarda yeterli sosyal yardım ve faydaları güvence altına alan bir kamu sosyal güvenlik sistemini sürdürür. Tamamlayıcı yardım ve faydalar isteğe bağlıdır.*"¹¹. Anayasa'nın bu maddesi diğer ilgili maddelerle (m. 39 (aile koruma yardımları), m. 43 (sağlığın korunması), m. 49 (fiziksel engelli kişilerin rehabilitasyonu ve tedavisi) ve m. 50 (yeterli ve düzenli aralıklarla güncellenen emekli aylıkları ile vatandaşların yaşlılık dönemindeki finansal yeterliliği)) de desteklenmektedir (Quesada, 2016, s. 268).

Genel olarak İspanya'da sosyal güvenlik yapısı

Sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerindeki onbir meslek sınıfında çalışanlar İspanya sosyal güvenlik sistemi kapsamı içerisinde yer almaktadır. Sigortalıların kapsamda yer aldıkları işlerini bırakmaları/işlerinden ayrılmaları halinde özel bir anlaşma ile tekrar kapsama dâhil olabilmeleri mümkündür. İspanya'da kamu sektöründe çalışanlar, silahlı kuvvet çalışanları, kendi ad ve hesabına bağımsız çalışanlar (serbest meslek çalışanları), tarım işçileri ve çiftçiler, ev işlerinde çalışanlar, denizciler ve maden işçileri için özel bir sigorta sistemi oluşturulmuştur (Hasbi vd., 2012, s. 111).

İspanya'da sosyal güvenlik hizmetleri Ulusal Sosyal Güvenlik Enstitüsü (The National Social Security Institute-Instituto Nacional De La Seguridad Social-INSS) tarafından yürütülmektedir. Kurum; emeklilik aylığı (yaşlılık, kalıcı malullük, dulluk, yetimlik, aile üyelerine yönelik), iş kazaları ve meslek hastalıklarından kaynaklanan finansal yardımlar ve diğer nakdi yardımları ya da devlet desteklerini (analık,

¹¹ <https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionINGLES.pdf> (Erişim Tarihi: 13.1.2023).

geçici işgöremezlik, babalık, hamilelik süresince yaşanacak riskler, emzirme süresince ortaya çıkabilecek riskler, kanser veya diğer ciddi hastalıklara yakalanmış olan küçükler için bakım vb.) işletmektedir. Kurum aynı zamanda sağlık hizmetlerinden de sorumludur. Ayrıca Kurum; engelli annelere, tek ebeveynli ailelere ve geniş ailelere, doğum veya evlat edinme hallerinde masraflar ve beslenme giderlerine destek olmak amacıyla çocuklar ve küçükler için finansal yardımlar da yapmaktadır. Bunların yanında çoklu doğum ve evlat edinme hallerinde toplu ödeme de yapmaktadır. Sosyal güvenlik açısından sağlanan finansal yardımlar dört kategoride (emeklilik, sübvansiyonlar/para yardımları (düzenli ya da geçici), tek seferlik tazminatlar ve diğer ödemeler (işsizlik gibi)) toplanmaktadır¹².

İspanya Genel Sosyal Güvenlik Programı (General Social Security Scheme-Régimen General de la Seguridad Social-RGSS) dağıtım yöntemi esasına göre işletilmektedir. Katkılar/primler; fazla çalışma ücretleri dışında tanımlanan, profesyonel meslek/uzmanlık kategorilerine göre değişen, tavan ve taban kazançlar arasındaki toplam kazanç olarak tespit edilen sigorta ücretlerinin sabit bir oranıdır (Boldrin, García Gómez ve Jiménez Martín, 2010, s. 25). Sosyal güvenlik sistemi içinde bu şekilde belirlenen 11 meslek kategorisi¹³ bulunmaktadır. İlk 7 kategori için taban ve tavan, aylık kazançta göre hesaplanmaktadır. Bu gruptakiler için taban ve tavan, 2022 yılı için mesleki asgari ücret ve mesleki asgari ücretin üç katı arasında değişmektedir. Son dört kategori için ise taban ve tavan günlük kazançta göre belirlenmektedir. Taban her yıl Genel Bütçe Kanunu ile belirlenmektedir. Sosyal güvenlik primleri¹⁴; genel riskler (hastalık, iş kazası, emeklilik, doğum izni gibi), iş kazaları ve meslek hastalıkları, fazla çalışma ve diğer sebeplere (işsizlik, ücret garanti fonu, mesleki eğitim gibi) ilişkin primlerden/katkılardan oluşmaktadır (OECD Tax Database, 2022, s. 22-23). Prim ödeme yükümlülüğü hem işçiler hem de işverenler için zorunludur. Primlerin değerini belirleyen iki unsur; prim/katkı tabanları ve bunlara uygulanacak yüzde ve modeldir¹⁵.

İspanya emeklilik sistemi dağıtım yöntemi esasına göre düzenlenmiştir, emekli aylığı alanlar ve çalışanlar emeklilik, malullük ve ölüm aylıkları sigortası kapsamında farklı rejimlere göre sınıflandırılmışlardır (Rodríguez Cabrero, 2002, s. 6).

¹² <https://www.euraxess.es/spain/information-assistance/spanish-social-security-and-pensions/pensions> (Erişim Tarihi: 13.1.2023).

¹³ Kategoriler; üniversite mezunları ve mühendisler, kalifiye teknisyenler ve yardımcıları, büro ve fabrika/imalathane/atölye denetçileri/şefleri/yöneticileri, kalifiye olmayan yardımcılar, büro çalışanları ve asistanlar, bağımlı çalışanlar, yönetici asistanları, atölye çalışanları, deniz subayları ve vasıflı işçiler, işçiler ve 18 yaşından küçük çalışanlardır.

¹⁴ İspanya'da sosyal güvenlik primleri işçiye verilen aylık toplam ücret üzerinden hesaplanmaktadır. Hesaba; seyahat harcamaları ve günlük ödenekler, yevmiye ve yolluklar, taşınma giderleri, ufak tefek masraflara ilişkin ödenekler, iş kıyafetleri ve üniformalar, ölüm tazminatları, yer değişikliği masrafları ve diğer küçük harcama kalemleri dâhil edilmemektedir.

¹⁵ <https://www.euraxess.es/spain/information-assistance/spanish-social-security-and-pensions/pensions> (Erişim Tarihi: 13.1.2023).

İspanya sosyal güvenlik sistemine ilişkin hizmetlerin genel itibariyle Ulusal Sosyal Güvenlik Enstitüsü tarafından yürütüldüğü; çalışanların ise bağımlı çalışanlar ve bağımsız çalışanlar bakımından RGSS ile diğer özel sigorta sistemleri kapsamında sosyal güvenlik uygulamalarının gerçekleştirildiği görülmektedir.

Yaşlılık (emeklilik) aylığı uygulamaları

İspanya sosyal güvenlik sisteminde normal emekli¹⁶ aylıkları Genel Sosyal Güvenlik Programı (General Social Security Scheme-Régimen General de la Seguridad Social-RGSS) ve Serbest Meslek (kendi adına/bağımsız) Çalışanlarına Yönelik Özel Sosyal Güvenlik Programları (Special Social Security Schemes for Self Employed-Régimen Especial de Trabajadores Autónomos-RETA) hükümlerine göre belirlenmektedir. Bu düzenlemeler, özel sektör çalışanları ile kendi adına ve hesabına çalışanları ve fikir işçilerini kapsamaktadır. RGSS, aynı zamanda kooperatif firmalarının üyelerini, merkezi hükümetin dışında kamu çalışanlarını ve 65 yaşına ulaştığında minimum prim ödeme gün sayısını kabul eden tüm işsizleri de kapsamaktadır. Hükümet çalışanlarının emekli aylıkları için oluşturulan program (Régimen de Clases Pasivas-RCP) ise merkez hükümet ve yerel şubelerde çalışan kamu görevlilerini kapsamaktadır (Boldrin, García Gómez ve Jiménez Martín, 2010, s. 270).

İspanya'da emeklilik aylıkları Sosyal Güvenlik (Seguridad Social) sisteminin içinde çift programlı bir yapı ile sunulmaktadır. Bunlardan ilki, yaşlılık ve malullük dönemlerini genel gelirlerle finanse eden primsiz yapıdır. İkincisi ise sigortalılık süresi ve önceki katkılara bağlı olarak emekli aylığı ile ilgili kazançları sağlayan zorunlu sosyal sigorta (primli) programıdır. Bu nedenle İspanya sosyal sigorta sistemi, genel olarak dağıtım yöntemi esasına dayalı bir emeklilik sistemi olarak kabul edilmektedir (Suárez Corujo, 2015, s. 10).

İspanya sosyal güvenlik sisteminde kanuni emeklilik yaşı erkekler ve kadınlar için 65'tir¹⁷ (2027 yılı itibariyle 67 olacaktır) ve emekli aylığına hak kazanmak için en az 15 yıl (5475 gün) prim ödeme koşulunun

¹⁶ Normal emeklilik olarak kastedilen; işçilerin yaşı nedeniyle çalışmayı tamamen bırakmaları ve emekli aylığı almak için gereken koşulları yerine getirmeleridir. Kısmi emeklilik ise 60 yaşına geldikten sonra geçici veya sürekli kısmi zamanlı bir sözleşmeyle başlayan emekliliktir. Bu anlamda normal emeklilik yaşı 65, erken emeklilik yaşı ise 1967 yılından önce sisteme girenler için 60'tır.

¹⁷ Genel kural 67 yaş olmakla birlikte, 38 yıl 6 aylık prim ödeme süreleri olanlar 65 yaşında emekli olabilir. Ancak yaş koşulunun 65'ten 67'ye yükseltilmesi ve prim koşulunun da 35 yıldan 38 yıl 6 aya yükseltilmesi 2013 ile 2027 yılları arasında kademeli bir geçişle uygulanacaktır. 2016 yılında, 36 yıldan daha az prim ödeme süresi bulunanlar için 65 yaş ve 4 ay koşulu gerekiyordu (<https://www.euraxess.es/spain/information-assistance/spanish-social-security-and-pensions/pensions> (Erişim Tarihi: 13.1.2023)). Geçiş tablosu için bkz. Azpeitia and Blasco, 2012, s. 53; <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/PrestacionesPensionesTrabajadores/10963/28393/28396/28472> (Erişim Tarihi: 28.1.2023).

yerine getirilmiş olması gerekir. 15 yıllık prim ödeme süresinin en az 2 yılı son 15 yılda içinde olmalıdır¹⁸. Sistemden tam emeklilik aylığı almak için 35 yıl 6 ay (2027 yılı itibariyle 38 yıla yükselecektir) prim ödemiş olmak gerekir¹⁹. Ayrıca İspanya sosyal güvenlik sisteminde yurtdışında yaşayan vatandaşları için de geçerli olmak koşuluyla, bazı durumlarda (15 yıllık prim ödeme ve bu sürenin en az 2 yılının son 5 yılda olması) emekli aylığı alma yaşının 65 yaşından 70 yaşına ertelenmesi mümkündür (Azpeitia and Blasco, 2012, s. 46, 52; Hasbi vd., 2012, s.111-112; Boldrin, García Gómez ve Jiménez Martín, 2010, s. 270).

İspanya sosyal güvenlik sisteminde farklı koşullarla elde edilmiş emekli aylığı uygulamaları da bulunmaktadır. İradedışı gerçekleşen erken emeklilik aylığına en az 33 yıl (en az %33 malul olunması halinde 25 yıl) prim ödeme ve 60 yaşın (2027'ye kadar kademeli olarak 63 yükselecektir) doldurulmasıyla hak kazanılmaktadır. Bu gruptaki sigortalıların ekonomik koşullar veya işletme sahibinin ölümü, emekliliği ya da maluliyeti sebebiyle işyerinin kapanması sebebiyle kendi isteği dışında işsiz kalması ve emekli aylığı talebinden önce en az 6 aydır iş arayan olarak kayıtlı olması gerekir. İradi olarak gerçekleşen erken emeklilikte ise 63 yaş (2027 yılı itibariyle 65) ve en az 35 yıl prim ödemiş olmak koşulunun sağlanması gerekir. Sosyal sigorta sisteminden kısmi emeklilik aylığı alabilmek için de 33 yıl prim ödeme süresi, 61 yaş, tam zamanlı çalışma saatlerinin %50'den %25'e düşürülmesi ve en az 6 yıldır aynı işverenin yanında çalışılması gerekir. Bir başka emeklilik aylığı türü olan ertelenmiş emeklilik aylığında ise en az 15 yıllık prim ödeme süresine sahip olunmalıdır²⁰.

Malullük ve ölüm aylığı uygulamaları

Sosyal güvenlik sistemi kapsamında sigortalının ölmesi halinde hayatta kalanların (eş, çocuklar ve diğer akrabalar) veya malul olan sigortalıların da ödenek almaları söz konusu olabilmektedir (Hasbi vd., 2012, s.112; Boldrin, García Gómez ve Jiménez Martín, 2010, s. 291-292).

İspanya sosyal güvenlik sisteminde malullük ödeneği kısmi kalıcı maluliyet, tam kalıcı maluliyet, mutlak kalıcı maluliyet ve ağır engellilik hallerinde söz konusu olmaktadır. Kalıcı maluliyet ödeneğine hak kazanmak için maluliyet derecesine göre değişen bazı koşulları sağlamak gereklidir ve maluliyeti nedeni önemli değildir. Kısmi sürekli maluliyet ödeneği için ise maluliyet sebebinin genel bir hastalık olması

¹⁸ Sigortalının işsiz olması halinde (kendi isteği dışında işsiz kalmış ve en az son 6 aydır işsiz olarak kayıtlı olmalıdır) emeklilik yaşının 64 yaşa düşürülebilmesi de söz konusudur. Ancak belirtmek gerekir ki, işsiz kişilerin erken emeklilik koşullarından faydalanması için en az 61 yaşını doldurmuş olmaları ve en az 30 yıl prim ödeme süreleri bulunmalıdır. Emeklilik yaşı zor, tehlikeli ve sağlık koşullarının kötü olduğu işlerde 64 yaşın altına da indirilebilir. Aynı zamanda yaş koşulu çalışma gücü kaybının %65 ya da daha fazlasını kaybedenler için de azaltılabilmektedir. Kişinin yaşam beklentisini düşüren ve çalışma gücü kaybının %45 oranına kadar kaybolması halinde de yaş koşulu azaltılabilir.

¹⁹ <https://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/2018-2019/europe/spain.html> (Erişim Tarihi: 13.1.2023).

²⁰ <https://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/2018-2019/europe/spain.html> (Erişim Tarihi: 13.1.2023).

durumunda Kuruma kayıt olunmalı ve geçici işgöremezliğin kalıcı maluliyete dönüştüğü tarihten önceki 10 yıl içinde 1800 gün prim ödemiş olunmalıdır. Tam kalıcı maluliyet durumunda malullük nedeninin genel bir hastalık olması halinde Kuruma kayıt olunmasının yanında 31 yaşın altında veya üstünde olmaya bağlı olarak değişen prim ödem koşullarının yerine getirilmesi gerekir. Mutlak kalıcı maluliyet için ise (maluliyet nedeninin genel hastalık veya iş kazası dışında olması halinde) yine Kuruma kayıt olunmalı ve yaşa göre değişen belirli bir süre için prim ödemek gereklidir. Kuruma kayıtlı olunmaması durumunda ise 15 yıl boyunca (3 yılı son 10 yıl içinde olmak koşuluyla) prim ödemiş olunmalıdır. Ağır maluliyet halinde ise mutlak kalıcı maluliyetteki koşullar sağlanmalıdır²¹ (European Commission, 2022, s. 21).

Hak sahiplerinin ölüm aylığı/yardımları alabilmesi için ölen kişinin; kanıtlanmış/belgelenmiş bir engeli olan veya primli bir emeklilik aylığı alanlardan, ölümün genel bir hastalık sebebiyle olması halinde²² ölümünden önceki 5 yıl içinde en az 500 gün prim ödemiş olan işçilerden, yüksek riskli gebelik ve bu riskler süresince bakım yardımı alanlardan, geçici işgöremezlik yardımı alanlardan, analık-babalık yardımı alanlardan, emeklilerden, emeklilik sebebiyle işten ayrılan ancak emeklilik başvurusunu yapamayanlardan, ölüm karinesi ile bir kazada kaybolanlardan, çalışma süreleri boyunca en az 15 yıl prim ödemiş olanlardan ölümlemlerinden sonra sosyal güvenlik veya benzeri herhangi bir kaydı olmayan kişilerden biri olması gerekir. Söz konusu dul yardımının/ aylığının hak sahipleri ise hayatta kalan eş, vasiyet edilen yasal olarak boşanan veya ayrılan hayatta kalan eş, evliliği geçersiz veya hükümsüz ilan edilen hayatta kalan eş ile fiili (de facto) bir ilişkide hayatta kalan eştir. Yetim aylığı için herhangi bir asgari prim ödeme koşulu bulunmamaktadır. Yetim aylığı alma hakkı bulunan kişiler; soybağının yasal niteliği dikkate alınmaksızın ölen kişinin 21 yaşın altındaki²³ veya 21 yaş üzeri malul çocukları ile sağ kalan eş tarafından evlilik çağına²⁴ getirilen çocuklarıdır²⁵.

İspanya sosyal güvenlik sistemi içinde emekli ve malul olanlar ile ihtiyaç sahibi tüm vatandaşlar, sosyal güvenlik primi ödememiş ya da yetersiz ödemiş olsalar bile finansal yardımlardan, ücretsiz tıbbi ve ilaç bakım hizmetlerinden ve diğer sosyal yardım hizmetlerinden yararlanma hakkına sahiptirler. Söz konusu bu primsiz emeklilik²⁶ aylığından yararlanmak için kişinin başvuru sırasında 65 ve üzeri yaşta

²¹ <https://www.ssa.gov/policy/docs/progdsc/ssptw/2018-2019/europe/spain.html> (Erişim Tarihi: 28.3.2023).

²² Ölümün iş kazası veya işle ilgili bir hastalıktan kaynaklanması durumunda ise önceden herhangi bir katkı payı ödemiş olması koşulu aranmamaktadır.

²³ Bazı hallerde 25 yaşa yükseltilmesi de mümkündür.

²⁴ Bu durum için bazı ek koşullarda söz konusudur. Evliliğin ölümünden iki yıl önce gerçekleşmesi ve evlilik masraflarının ölen kişi tarafından karşılanması ile bakmakla yükümlü başka bir aile üyesinin ya da başka bir emeklilik aylığı alma haklarının bulunmaması gerekir.

²⁵ <https://www.euraxess.es/spain/information-assistance/spanish-social-security-and-pensions> (Erişim Tarihi: 13.1.2023).

²⁶ Primsiz aylıkların yalnızca ikamet edilen ülkeden alınabileceği de ayrıca belirtilmelidir. Primsiz aylıkların yönetimi, her Özerk Bölgenin yetkili organları ile Ceuta ve Melilla şehirlerindeki Sosyal Hizmetler ve Yaşlılar

olması, İspanya’da ikamet ediyor olması ve son 16 yıl içinde en az 10 yıldır İspanya’da ikamet etmiş olması gereklidir²⁷. Primsiz malullük ödeneği almak için ise 18-65 yaş arasında olmak, İspanya’da en az 5 yıldır İspanya’da ikamet ediyor olmak, emeklilik aylığı talebinden önceki son 2 ay içinde (uzmanlar tarafından değerlendirilen) %65 ve daha fazla engelin bulunduğunu gösteren rapor almak ve yeterli kazanç veya gelirin olmadığı belgelenmesi gereklidir²⁸.

Diğer sigorta kollarına ilişkin uygulamalar

İspanya sosyal güvenlik sistemi uygulamaları içinde analık ve hastalık yardımlarına, iş kazası ve meslek hastalığı yardımlarına, aile yardımlarına, sağlık sigortasına ve işsizlik ödeneklerine ilişkin düzenlemeler de bulunmaktadır.

Doğum ve evlat edinme hali ile hamilelik ve emzirme döneminde İspanya sosyal güvenlik sistemi kapsamında doğum ve çocuk bakım desteği, hamilelik dönemindeki riske ilişkin yardım, emzirme dönemine ilişkin yardım, bebek bakım ödeneği ve primsiz doğum yardımı şeklindeki menfaatler sağlanmaktadır²⁹. Doğum ve çocuk bakım yardımından anne-baba olmak için çalışmaya ara veren ve sosyal güvenlik primlerini ödemiş tüm çalışanlar, hamilelik ödeneğinden kendisi ve çocuğu için risk altında bulunan ve çalışmayı bırakan (çalışmaya devam edenler ancak başka uygun bir işle değiştirememeleri halinde yararlanırlar) tüm kadınlar, emzirme ödeneğinden 9 aydan küçük çocuğu bulunan ve işini bırakan (çalışmaya devam edenler ancak başka uygun bir işle değiştirememeleri haline yararlanırlar) tüm çalışan kadınlar, bebek bakım yardımından 9-12 ay arası bebeklerine bakmak için çalışmayı bırakan tüm çalışanlar, primsiz doğum yardımından ise yeterli sosyal güvenlik prim ödemesi bulunmayan ancak diğer tüm gerekli şartları sağlayan tüm kadın çalışanlar yararlanır. Söz konusu yardımlar; Sosyal Güvenlik Kanunu hakkındaki 30 Ekim 8/2015 sayılı Kraliyet Kararnamesi, doğum ve çocuk yardımları ile ilgili 6/2019 sayılı Kraliyet Kararnamesi, analık, babalık, gebelik ve emzirme sırasındaki riskler konusunda ise 6 Mart 295/2009 tarihli Kraliyet Kararnamesine göre düzenlenmektedir. Doğum ve çocuk bakım yardımından yararlanma süresi her iki ebeveyn için de 16 haftadır (doğumdan sonraki ilk 6 hafta zorunludur). Süre, ikinci doğumdan ve evlat edinme ile çoklu doğum halinde 2 hafta, yeni doğan çocuğun hastane tedavisi halinde

---

Enstitüsü il müdürlüklerinin sorumluluğu altında gerçekleştirilmektedir. Bilgi için bkz. http://www.imsero.es/imsero_01/prestaciones_y_subvenciones/pnc_jubilacion/normativa_requisitos/index.htm (Erişim Tarihi: 14.1.2023).

²⁷ <https://www.euraxess.es/spain/information-assistance/spanish-social-security-and-pensions/pensions> (Erişim Tarihi: 13.1.2023).

²⁸ <https://www.euraxess.es/spain/information-assistance/spanish-social-security-and-pensions/pensions> (Erişim Tarihi: 13.1.2023).

²⁹ Yararlanma koşulları ve diğer bilgiler için bkz. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1129&langId=en&intPageId=4789> (Erişim Tarihi: 19.1.2023).

13 haftaya, çocuğun engelli doğumunda ise 18 haftaya kadar uzatılabilir. Gebelik ödeneği annenin işine ara vermesi ile başlamakta ve işine veya benzeri bir işe geri dönmesi ile sona ermektedir. Emzirme ödeneği anne ve çocuğun sağlığının korunması için gerekli süre kadar devam etmekte, annenin işe dönmesi, çocuğun 9 aylık olması veya emzirmenin bırakılması ile sona erer. Bebek bakım yardımı da çocuk 12 aylık olana kadar devam etmektedir. Primsiz doğum ödeneği süresi ise 42 gündür (bazı durumlarda 56) ve tutarı Çoklu Etki Gelirinin Kamu Göstergesi (IPREM) olarak hesaplanan tutarının %100'üdür (European Commission, 2022, s. 8-12).

Bakmakla yükümlü olunan çocuklar ve koruma altına alınan çocuklara ilişkin, yalnız ebeveyn veya engelli ebeveynin bakıma ilişkin, çoklu doğum ve evlat edinmeye ilişkin konularda da çeşitli yardımlar sunulması söz konusudur. Ayrıca, kanser veya diğer ciddi hastalıkları³⁰ bulunan ve tedavi gören çocukların ebeveynleri (biyolojik, koruyucu ya da evlat edinen aile fark etmeksizin) çocuklarının hastanedeki bakımları için çalışma sürelerini en az %50 oranında azaltmak zorunda kalmaları halinde, nakdi yardım alabilmektedirler. Bu uygulamadan yararlanabilmek için sosyal güvenlik sistemine kayıtlı olmak, asgari prim ödeme süresine sahip olmak, serbest meslek sahibi olunması sebebiyle yapılacak ödemeden sorumlu olanların sosyal güvenlik prim ödemesinin güncel olması ve normal çalışma sürelerinin en az %50 oranında azaltılmış olması gereklidir. Bu durumdaki ebeveynlerden biri olunması halinde Ulusal Sosyal Güvenlik Enstitüsüne (INSS) ya da bağlı bulunulan iş kazası ve meslek hastalığı sigorta şirketine başvurulmalıdır. Geçici işgöremezlik ödeneği için belirlenen temel tutarın %100'ü, bu durumda azaltılan çalışma süreleri ile orantılı olarak ödenir. Çalışma saatlerindeki azalma olayın meydana gelmesinden itibaren bir ay içinde gerçekleşmelidir. Bu süre 18 yaşına kadar olan çocuklar için (sağlık sertifikası ile) 2 aya kadar uzatılabilmektedir³¹.

İspanya sosyal güvenlik sistemi içinde genel hastalık veya kaza sebebiyle geçici işgöremez duruma gelenlerin, sosyal güvenlik sistemine kayıtlı olmaları ve son 5 yılda toplam 180 gün prim ödemeleri koşuluyla geçici işgöremezlik ödeneğinden yararlanma hakları bulunmaktadır. Ödenek başvurusunun, genel hastalık veya kazanın ortaya çıkmasından sonraki 3 gün içinde yapılması gereklidir. Ödenek en fazla 365 gün boyunca alınmaktadır, ancak bazı koşullarda sürenin 180 gün daha uzatılması mümkündür. Ödenek, hastalığın veya kazanın ortaya çıkmasından sonraki dördüncü günden itibaren alınmaktadır³².

³⁰ Bu hastalıklar 29.07.2011 tarihli 1148/2011 sayılı Kraliyet Kararnamesinde belirtilmiştir. Bu tür hastalıklar ciddi olarak tanımlanan ve uzun süre hastanede kalmayı gerektiren hastalıklardır.

³¹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1129&langId=en&intPageId=4788> (Erişim Tarihi: 19.1.2023).

³² <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1129&langId=en&intPageId=4792> (Erişim Tarihi: 19.1.2023).

İş kazası veya meslek hastalığı ödeneği/yardımları/tazminatı; geçici işgöremezlik, kalıcı işgöremezlik veya kalıcı olarak işgöremez hale getirmeyen, ancak çalışma gücü kaybına neden olan kazalar, iş kazası veya meslek hastalığı sebebiyle ölüm halinde söz konusu olmaktadır³³.

İspanya sosyal güvenlik sistemi içinde sigortalıların ve bunların hak sahiplerinin tıbbi bakım, acil haller, rehabilitasyon ve ilaç teminine ilişkin (bazıları ücretli, bazıları kısmi ücretli veya tam ücretli olan) sağlık hizmetlerinden yararlanması mümkündür³⁴. Çalışanlar, serbest meslek sahipleri Sosyal Güvenlik Sistemine kayıt olarak ve prim ödeyerek sağlık sigortasından yararlanmaktadırlar. Ayrıca emekliler, herhangi bir düzenli sosyal güvenlik yardımı alanlar, işsizlik yardımı veya ödeneği alma hakları sona eren işsizler ve İspanya'da yasal olarak ikamet edenler de sağlık hizmetlerinden yararlanırlar³⁵.

İspanya sosyal güvenlik sisteminde işsizlik ödeneği³⁶ alınabilmesi için, işsizlikten önceki son 6 yıl içinde en az 360 gün sosyal güvenlik priminin ödenmiş olması zorunludur. Bu prim ödeme koşulunun sağlanması durumunda işsiz kalan sigortalı 120 gün boyunca işsizlik maaşı almaya hak kazanır. İşsizlik ödeneğine başvurabilmek için çalışma isteğinde ve çalışabilecek durumda olma, işverence iş sözleşmesinin yenilenmemiş olması ve yine işverence çalışma sürelerinin ve ücretinin %10 ile %70 arasında azaltılmış olması koşulu aranır. Aynı zamanda 16 yaşında büyük olmak ve emeklilik yaşında olmamak da gereklidir. İşsizlik için alınacak yardım miktarı, çalışırken kazanılan ücrete bağlı olarak değişmekte, son 6 aylık ortalama ücrete göre belirlenen prim doğrultusunda hesaplama yapılmaktadır. İşsizlik ödeneği Kamu İstihdam Servisince (Servicio Público de Empleo Estatal) yönetilmektedir. Servise, işsiz kaldıktan sonraki 2 hafta içinde başvuru yapılması gereklidir³⁷.

İspanya'da sosyal güvenlik hakkı anayasal bir hak olarak düzenlenerek koruma altına alınmıştır. Sosyal güvenliğe ilişkin kanunlar ve Kraliyet Kararnameleri ise ülkede sosyal güvenliğin uygulanmasına ilişkin konularda yol göstericidir.

³³ Bkz. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1129&langId=en&intPageId=4794> (Erişim Tarihi: 19.1.2023).

³⁴ Bkz. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1129&langId=en&intPageId=4791> (Erişim Tarihi: 19.1.2023).

³⁵ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1129&intPageId=4791&langId=en> (Erişim Tarihi: 29.3.2023).

³⁶ Ödenek türleri ve diğer koşullar hakkında bkz. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1129&langId=en&intPageId=4801> Erişim Tarihi: 19.1.2023).

³⁷ <https://www.expatica.com/es/living/gov-law-admin/spain-social-security-565081/#unemployment> (Erişim Tarihi: 19.1.2023).

İSPANYA'DA SERBEST MESLEK SAHİPLERİ/ÇALIŞANLARI (BAĞIMSIZ ÇALIŞANLAR)

İspanya'da çalışanlar; işçiler, ekonomik anlamda bağımlı veya bağımsız çalışanlar³⁸ ve serbest meslek sahipleri/çalışan (bağımsız/kendi hesabına çalışanlar) kişilerden oluşmaktadır. Sosyal güvenlik uygulamalarının kişiler bakımından kapsamında da benzer bir kategorik ayrıma gidilerek, sigortalılık statüleri “genel rejime tabi olan”, “bağımsız rejime tabi olan” ve “diğer özel rejimlere tabi olan” kişiler şeklinde gruplandırılmıştır (Ezer, 2022, s. 791; Pérez Guerrero and Rodríguez-Piñero Royo, 2021, s. 179).

İspanyol Anayasasında serbest çalışanlara ilişkin açık bir atıf bulunmamakta; bazı ilkelere serbest meslek çalışanlarına uygulanacak haklara yer verilmektedir³⁹. Anayasanın 35. ve 38. maddesinde yer alan hükümler doğrultusunda serbest meslek çalışanlarının, bu faaliyetlerini kendi istekleri doğrultusunda gerçekleştirmelerinin ve kazanç sağlamalarının anayasal olarak güvence altına alındığı ve bunun kamusal olarak da tanındığı görülmektedir. Anayasanın 40. maddesinde ise çalışma ve dinlenme sürelerinin, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin, mesleki eğitimlerin, gelirin adil dağıtımın kamu kurumları aracılığıyla güvence altına alındığı ve bunun tüm çalışanlar için geçerli olduğunun ifade edilmesi nedeniyle, serbest meslek çalışanlarının da bu güvenceye sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Anayasada ayrıca (41. madde) tüm çalışanların, dolayısıyla da serbest meslek çalışanlarının işsizlik riski karşısında da koruma altında olduğu ifade edilmektedir. Aynı zamanda herkesin sağlık hakkı olduğu da açıkça yer almaktadır.

³⁸ İspanya hukuk sistemi içinde TRADE (Trabajadores Autónomos Económicamente Dependientes) olarak ifade edilen bu grup “düzenli, kişisel ve doğrudan bir temelde, esas itibarıyla de müşteri olarak belirtilen gerçek ya da tüzel bir kişi adına kar amacıyla ekonomik ya da profesyonel bir faaliyet yürüten ve gelirin en az %75'i tek bir müşteriye bağlı olan kişiler”dir. Ancak bu tanımlamanın dışında bazı ek koşulların da taşınması gerekir. Bkz. Ezer, 2022, s. 790; Gallego Losada, 2021, s. 129.

³⁹ Anayasanın 35. maddesinde tüm İspanyolların çalışma ödev ve hakkına, serbestçe mesleki ya da ticari faaliyette bulunmaya, işlerinde ilerlemeye, kendileri ile ailelerinin ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek bir ücret elde etme hakkına sahip oldukları belirtilmektedir. Anayasanın 38. maddesinde ise piyasa ekonomisi içinde özgür girişimlerin varlığı tanınmakta; kamu kurumlarının, genel ekonominin taleplerine ve durumuna göre ekonomik planlamaya uygun olarak, özgür girişimin ifasını ve verimliliğinin muhafaza edilmesinin güvence altına alınacağı açıkça ifade edilmektedir. Anayasada “Kamu kurumlarının ekonomik istikrar politikası çerçevesinde sosyal ve ekonomik ilerleme ile bölgesel ve kişisel gelirin daha adil dağılımı için uygun şartların oluşmasını teşvik eder. Tam istihdamı hedefleyen bir politikanın gerçekleşmesine özel bir önem verilir. Kamu kurumları aynı zamanda mesleki eğitim ve yeniden eğitimi güvence altına alan bir politikayı destekler; iş güvenliği ve iş sağlığını temin eder ve işgünü sınırlama, belirli aralıklarla ücretli tatiller ve serbest zamanları değerlendirme merkezlerini yeterli düzeye çıkarmak suretiyle dinlenme ihtiyacını güvence altına alır”. hükmü yer almaktadır (m. 40). Aynı zamanda kamu kurumlarının tüm vatandaşları kapsayan, yokluk durumunda, özellikle de işsizlik halinde, yeterli sosyal yardım ve ödeneği güvence altına alacak bir genel sosyal güvenlik sistemini sağlamakla yükümlü olduğu belirtilmektedir. Tamamlayıcı yardım ve ödeneklerin isteğe bağlı olduğu da ayrıca belirtilmektedir (m. 41).

Serbest Meslek Çalışanlarına Yönelik Sosyal Güvenlik Uygulamaları

İspanyol hukuk sisteminde serbest meslek; ekonomik veya mesleki faaliyetlerin düzenliliğinin ya da sürekliliğinin kendi organizasyonu içinde olması şeklindeki kriterlerle tanımlanmaktadır⁴⁰. Serbest meslek çalışanlarını işçilerden ayıran kriter de bu doğrultuda, bir kişiye bağlılığın ve bağımlılığın olmaması ile düzenli ödenen bir ücretinin olmamasıdır. Bu husus da serbest çalışanları, sosyal güvenlik alanındaki Genel Rejimin dışına çıkartmaktadır.

İspanya sosyal güvenlik sisteminde serbest meslek çalışanları; 18 yaşından büyük, yanında başka bir işçi çalıştırıp çalıştırmadığından ve faaliyet alanından bağımsız olarak, herhangi bir iş sözleşmesine bağlı olmaksızın kendi hesabına ekonomik faaliyette bulunan çalışanlar şeklinde belirtilmektedir. Serbest meslek çalışanları bu tanımdan hareketle düzenli bir ücret getirisi olmayan, kişisel olarak ve doğrudan kar elde etmek amacıyla bir faaliyet yürüten kişilerdir (Corral ve Villarejo, 2009). Serbest Meslek Çalışanları Tüzüğüne göre de yanlarında personel istihdam etmelerine bakılmaksızın, başka bir kişinin yetkisine veya organizasyonuna tabi olmayan, kendi hesabına yapılan işlerle ilgilenen kişilerdir (Cabeza Pereiro, 2008, s. 93).

İspanya’da serbest meslek sahiplerine yönelik kuralların oldukça katı olduğu ifade edilmektedir. İspanya’daki serbest meslek çalışanlarına yönelik sistem “Autónomo” (bağımsız) olarak adlandırılan vergi ve sosyal güvenlik rejimidir. Orta ve küçük ölçekli işyerlerini veya tüzel kişiliği olmayan bir işletmeyi yönetenler, serbest çalışan uzmanlar, bağımsız tüccarlar/şahıs işletmesi sahipleri bu rejime dâhil olmaktadır. Serbest meslek çalışanı olarak sisteme kayıt olmak için iki aşamalı bir yapı söz konusudur. Bunun için öncelikle vergi dairesine kayıt olunması, ikinci aşama olarak da bağımsız sosyal güvenlik sistemine kayıt olunması gerekir. Ayrıca, ulusal bir sigorta numarası alınmalı ve bir İspanyol bankasında da hesap açılmalıdır⁴¹.

Kapsam bakımından serbest meslek çalışanları

Bağımsız çalışanların ya da serbest meslek sahiplerinin/çalışanlarının hukuki statüsüne ilişkin hükümler 20/2007 sayılı Bağımsız Çalışanlar Kanununda⁴² (Ley Estatuto del Trabajo Autónomo-LETA) yer almaktadır. Kanun, 2008 yılından itibaren tarımda çalışanlar için de uygulanmaktadır. Kanunda bağımsız çalışan “işçi çalıştırsın veya çalıştırmasin, mutad olarak, bizzat ve doğrudan, kendi adına ve

⁴⁰ <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2007-13409> (Erişim Tarihi: 22.1.2023).

⁴¹ Ayrıca e-Bay’de satış, el sanatları satışı, makyaj malzemeleri satışı gibi gündelik ve küçük ölçekli işleri yapanlar, eğlence mekânı (bar vb.) sahipleri, bilgi teknolojileri ve mühendislik danışmanları, İngilizce öğretmenleri, müşterilere fatura kesmek suretiyle satış yapan küçük işletme sahipleri de sisteme kayıt olmalıdırlar. Bkz. <https://lifestylegroup.es/self-employed-autonomo-in-spain/> (Erişim Tarihi: 15.3.2023).

⁴² Kanun hakkında bkz. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2007-13409> (Erişim Tarihi: 22.1.2023).

hesabına ve bir başkasının yönetim ve organizasyonundan bağımsız olarak, kar etmek amacıyla ekonomik veya mesleki bir faaliyette bulunan kişi” olarak tanımlanmaktadır.

Kanunda yer alan hüküm doğrultusunda İspanya’da iki tür serbest meslek çalışanın varlığından söz edilebilir. Bu kişiler; kişisel olarak bir işyeri/şirket kurarak zamanlarının ve emeklerinin bir kısmını sunan bireysel girişimciler ile herhangi bir şirketi/işyeri olmadan ve bir ya da birden fazla işyerinin/şirketin işlerini veya işlemlerini kendi hesabına yerine getirenlerdir (Ezer, 2022, s. 789-790; Gallego Losada, 2021, s. 128). Serbest meslek çalışanlarının sosyal güvenliklerine ilişkin durumları daha önce de belirtildiği üzere RETA kapsamında düzenlenmektedir. İspanya hukuk sistem içinde serbest meslek çalışanları⁴³ diğer çalışanlardan (bağımlı çalışanlardan) farklı olarak sosyal güvenlik primlerini kendileri ödemekte ve işlerinin tüm risklerine kendileri katlanmaktadır⁴⁴. Rejim kapsamında yer alan serbest meslek sahiplerini şu şekilde gruplandırmak mümkündür⁴⁵:

- 18 yaşını doldurmuş, bir iş sözleşmesine tabi olmaksızın, düzenli, kişisel ve doğrudan bir ekonomik faaliyette bulunanlar,
- Serbest meslek sahibi ile bizzat, mutad ve doğrudan işbirliği yapan ve ücretsiz çalışan eş ve ikinci dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile evlat edinilenler,
- Kitap yazarları,
- 20/2007 sayılı Kanunda atıfta bulunulan ekonomik olarak bağımlı serbest meslek sahipleri,
- İspanya’da ikamet eden ve faaliyetlerini yasal olarak yerine getiren yabancı serbest meslek sahipleri,
- Rejime entegre edilen bir Meslek Birliğine katılmayı gerektiren serbest meslek faaliyetlerini yürüten profesyoneller,
- Rejime entegre edilmeyen bir Meslek Birliğine katılmayı gerektiren serbest meslek faaliyetlerinde bulunanlar,
- Düzenli kolektif toplulukların ve sınırlı ortaklıkların endüstriyel ortakları,
- Tüzüklerinde bu Rejimi tercih etmeleri halinde Birleşik Çalışma Kooperatiflerinin işçi üyeleri,
- Düzensiz sivil kurumların ve ürün/mal topluluklarının üyeleri ya da ortakları,

⁴³ OECD’nin 2021 yılı verilerine göre İspanya’da toplam istihdam içindeki serbest meslek çalışanlarının oranı %15,8’dir. Bkz. OECD, 2023.

⁴⁴ <https://n26.com/en-eu/blog/freelance-in-spain#> (Erişim Tarihi: 27.3.2023).

⁴⁵ <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/Afiliacion/10548/32825> (Erişim Tarihi: 23.1.2023).

- Etkin, doğrudan ya da dolaylı bir kontrole sahip olmak kaydıyla, kar amaçlı ve düzenli, kişisel ve doğrudan yönetim görevlerinin ifasını gerektiren veya ticari bir şirket için diğer hizmetleri sağlayan yönetim ve yönetim fonksiyonlarını yerine getirenler.

Serbest meslek sahipleri, 18 yaşından büyük olma ve İspanya’da ikamet eden bir İspanyol vatandaşı veya yabancı olma koşulu ile İspanya’da faaliyetlerini yürütebilirler. Kişilerin birden fazla faaliyet yerine getirmeleri halinde, tek bir faaliyet için sisteme kayıt olmaları yeterli kabul edilmektedir. Söz konusu kaydın da faaliyete başlamadan 60 gün önce gerçekleştirilmesi gerekir. Ayrıca iki farklı sigortalılık statüsü durumu da mümkün olabilmektedir. Böyle bir durumun varlığı halinde sigortalar açısından bazı kısmi faydalar elde edilmekte ya da bazı indirimler uygulanabilmektedir. Serbest meslek sahipleri bir yıl içerisinde 3 kez kayıt olma veya kaydı iptal etme hakkına sahiptirler. Yanlarında ücretli olarak başkalarını da çalıştırabilmeleri mümkündür⁴⁶.

Serbest meslek sahipleri açısından işyerinin/şirketin bireysel veya aile şirketi olmasının herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Aksi bir durum söz konusu olmadığı sürece, aynı zamanda işyerinin veya şirketin mülkiyetine sahip olunması, intifa hakkının bulunması veya kiracısı olunması da önemli değildir⁴⁷. Bu anlamda serbest meslek çalışanından söz edebilmek için işyerinin/şirketin mülkiyeti konusunda herhangi bir belirleyicilik bulunmamakta; ekonomik veya mesleki bir faaliyette bulunmak yeterli kabul edilmektedir.

Serbest meslek sahipleri faaliyetlerini sona erdirmek ve kayıtlarını iptal ettirmek istediklerinde ise bazı zorunlu işlemleri yerine getirmelidirler. Sosyal Güvenlik Fonu İl Müdürlüğüne (Dirección Provincial de Tesorería de la Seguridad Social) başvuruda bulunarak gerekli formları doldurmak suretiyle talepte bulunmalıdırlar. Ayrıca serbest meslek çalışanları sosyal güvenlik kurumuna da bildirimde bulunmakla yükümlüdürler. Aksi durumda, gerekli bildirimde bulunmayan serbest meslek çalışanı için Sosyal Sigortalar Genel Fonu tarafından para cezası uygulanmaktadır. Serbest meslek çalışanlarının sosyal güvenlik sisteminden kayıtlarını silme işlemleri, talep tarihini takip eden bir sonraki ay uygulanmaya başlamaktadır⁴⁸.

Serbest meslek çalışanları açısından sosyal güvenliğin finansmanı

RETA kapsamında, serbest meslek çalışanları kazançlarına/gelirlerine göre belirlenen sosyal güvenlik primlerini ödemekle yükümlüdürler. Ayrıca, yine Kanuna göre serbest meslek çalışanları sosyal

⁴⁶ Bkz. https://portal.seg-social.gob.es/wps/portal/importass/importass/Colectivos/trabajo+autonomo/guia?_ga=2.94093853.1665028684.1674545899-195165768.1674119334#IDControlb4f0ae63-cf5f-4450-9942-77d1a215bad4 (Erişim Tarihi: 28.1.2023).

⁴⁷ <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/Afiliacion/10548/32825> (Erişim Tarihi: 23.1.2023).

⁴⁸ <https://n26.com/en-eu/blog/freelance-in-spain#> (Erişim Tarihi: 27.3.2023).

güvenlik sistemine kaydolmaktan ve mesleki olarak faaliyete başladıklarını, dolayısıyla da katkı payı/prim ödeme yükümlülüğü altında olduklarını belirten bir beyanda da bulunmak zorundadırlar (Pérez Guerrero and Rodríguez-Piñero Royo, 2021, s. 179-181). Ancak bu noktada, serbest çalışanların kısmi süreli çalışmaları da tam süreli çalışanlar gibi prim ödeme yükümlülüklerinin⁴⁹ bulunduğunu belirtmek gerekir (Ezer, 2022, s. 795). Bu hükümler doğrultusunda serbest çalışanları sisteme kendilerini/kendi faaliyetlerini bildirmekten ve kazançlarına uygun primlerini doğrudan sisteme ödemekten sorumlu olmaktadır⁵⁰.

İspanya'da serbest meslek sahipleri, faaliyetlerine başladıklarında aylık olarak sisteme katılım paylarını ödemek zorundadırlar. Bu katılım payı genellikle serbest meslek çalışanın banka hesabından kesilerek otomatik ödeme yoluyla sosyal güvenlik kurumuna yapılmaktadır. Ödeme miktarı serbest meslek çalışanın sisteme kaydolarken seçtiği ödeme tabanına/basamağa bağlıdır. 2023 yılı itibariyle serbest meslek sahipleri gerçek kazançları ile doğrudan ilişkili olarak aylık katkı payı ödeme basamağını/tabasını belirlemektedirler. Söz konusu uygulama ile serbest meslek sahipleri için de sistemin maaşlı/ücretli çalışanlara benzer hale geldiği ifade edilmektedir⁵¹.

Serbest meslek sahibi sigortalıların ödemesi gereken katkı/prim oranı kazanç matrahlarının %31,20'sidir. İspanya'da ayrıca bazı faaliyetlerde serbest meslek çalışanlarını bu alanlara yönlendirmek için prim indirimleri de uygulanmaktadır⁵². İspanya sosyal güvenlik sisteminden yapılacak sosyal güvenlik yardımları, serbest meslek sahibi tarafından ödenen katkı payına bağlıdır. 2023 yılı itibariyle serbest meslek çalışanları gelirlerine/kazançlarına göre sisteme dâhil olacakları 15 basamaktan birinden prim/katkı payı ödemesi yapmaktadırlar. Bu durumda, alt basamak için asgari katkı 751,63 Euro, üst basamak için azami katkı ise 4.495,50 Euro olarak belirlenmiştir⁵³. Söz konusu yeni uygulama kademeli olarak 3 yıl içinde tamamen yürürlüğe girecektir. 2032 yılı itibariyle de geçiş sürecinin tamamlanması planlanmaktadır.

Serbest meslek sahipleri daha önce de ifade edildiği üzere, sisteme dâhil olmaları ile birlikte katkı payı ödeme yükümlülüğü altına girmektedirler. Yükümlülükleri; geçici işgöremezlik, gebelikteki ve emzirme dönemlerindeki risk, analık veya babalık izni sürelerinde de mesleki faaliyetin sürmesi ile bağlantılı olarak

⁴⁹ 2014 yılında bu konuda yasal bir değişiklik yapılmış, ancak uygulanmamıştır.

⁵⁰ İspanya sosyal güvenlik sistemi içinde serbest meslek çalışanlarına yönelik birtakım değişikliklerin yapılması gerektiğine ilişkin bazı varsayımlar da bulunmaktadır. Şöyle ki, önceki dönemlerde serbest meslek sahiplerinin büyük bir kısmı her zaman minimum sosyal güvenlik katkılarını/primlerini ödemekteydi. Bazı uzmanlar söz konusu yapının değişmesi gerektiğini, serbest meslek çalışanlarının da sisteme diğer Avrupa ülkelerindeki gibi gerçek kazançları üzerinden katılmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Bkz. <https://www.asesoriaorihuelacosta.com/en/new-contribution-system-for-the-self-employed-in-spain-for-2023/> (Erişim Tarihi: 27.1.2023).

⁵¹ <https://n26.com/en-eu/blog/freelance-in-spain#> (Erişim Tarihi: 27.3.2023).

⁵² Bkz. https://portal.seg-social.gob.es/wps/portal/importass/importass/Colectivos/trabajo+autonomo/guia?_ga=2.94093853.1665028684.1674545899-195165768.1674119334#IDControlb4f0ae63-cf5f-4450-9942-77d1a215bad4 (Erişim Tarihi: 28.1.2023).

⁵³ <https://taxsummaries.pwc.com/spain/individual/other-taxes> (Erişim Tarihi: 27.3.2023).

devam eder. Yükümlülükleri faaliyetin tamamlanması ile sona erer ve bu durumun 3 gün içinde Kuruma bildirilmesi gerekir⁵⁴.

Serbest meslek çalışanlarının sigorta kolları itibariyle hak ve yükümlülükleri

İspanya'da serbest meslek çalışanlarının sosyal güvenlikleri Serbest Meslek Çalışanlarına Yönelik Özel Sosyal Güvenlik Programları (RETA) kapsamında düzenlenmektedir. 2017 ve 2018 yıllarında RETA'dan sağlanan yardımlar konusunda Genel Rejime uyum sağlanması adına birtakım değişiklikler yapılmıştır. 28/2018 tarihli Kraliyet Kararnamesi ile yaşanan reform süreci sonucunda, 2019 yılı itibariyle serbest meslek çalışanlarına yönelik sosyal koruma yönünden bir değişim gerçekleştirilmiştir. Bu değişimle birlikte, serbest meslek çalışanlarının sigortalı olmaları⁵⁵ ve prim ödemeleri zorunlu hale getirilmiş, böylece mesleki risklere ve mesleki faaliyetlerinin durmasına karşı da korunmaları sağlanmıştır. LETA'nın 26. maddesine göre de serbest meslek çalışanları tıbbi yardım, geçici işgöremezlik ödeneği, analık ve emzirme ödeneği, doğum yardımı, çocuk bakım ödeneği, sürekli işgöremezlik ödeneği, işsizlik ödeneği, emeklilik, malullük, aile yardımları, ölüm yardımları gibi sigorta yardımlarından yararlanabilmektedirler (Pérez Guerrero and Rodríguez-Piñero Royo, 2021, s. 179-181).

İspanya sosyal güvenlik sisteminde serbest meslek sahipleri yaşlılık, malullük ve ölüm sigortaları bakımından genellikle kendi özel Rejimlerinin kapsamında değerlendirilmektedir. Ancak bazı konularda Genel Rejime tabi olanlarla ortak uygulamalar söz konusu olabilmektedir. Serbest meslek çalışanları yaşlılık aylığında Genel Rejime tabi olanlarla aynı hüküm ve koşullara tabidirler⁵⁶. Emeklilik/yaşlılık aylığı uygulamaları normal emeklilik, esnek emeklilik ve kısmi emeklilik şeklindedir. Serbest meslek çalışanları da normal emeklilik aylığına hak kazanabilmek için 65 yaş 6 aya (2027 yılında 67) ve en az 15 yıllık (en az 2 yılı son 15 yıl içinde olmalıdır) prim ödeme süresine sahip olmalıdırlar. Sigortalıların tam emekli aylığı alabilmeleri için 35 yıl 6 aylık (2027 yılında 37 yıl) bir prim ödeme süresine ihtiyaçları vardır. Esnek emeklilik için yaş ve prim şartını sağlanması ve çalışma süresinin %25 ile %50 oranında kısaltılmasıyla yarı zamanlı çalışmanın ispatlanması gerekir. Kısmi emeklilik için ise çalışma gününün %25 ile %50 oranında azaltılması ve diğer emeklilik şartlarının (33 yıl prim, 61 yaş ve 6 yıldır aynı işyerinde çalışma) yerine

⁵⁴ <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/CotizacionRecaudacionTrabajadores/10721/10724/1320/1321> (Erişim Tarihi: 28.3.2023).

⁵⁵ İspanya'da özel şahıs şirketleri, yalnızca mal/mülk sahibi olanlar, çoğunluk sahibi kamu ve özel limited şirket çalışanları (şirket üzerinde kontrole sahip olan) RETA'ya kayıt yaptırmak zorundadır. Ancak, sermaye payları üçte birden az olan kamu veya özel limited şirket sahipleri/çalışanları RETA'ya veya RGSS'ye kayıt yaptırmada seçimde bulunabilirler (García Perea and Román, 2019, s. 1). Sisteme dâhil olan kişiler hakkında bilgi için bkz. <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/Afiliacion/10548/32825> (Erişim Tarihi: 23.1.2023).

⁵⁶ Katkı paylarının belirlenmesi konusunda bkz. <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/Pres-tacionesPensionesTrabajadores/10963/6137#6141> (Erişim Tarihi: 23.1.2023).

getirilmesi gereklidir⁵⁷. 15 yıllık prim ödemesi için yaşlılık aylığı temel ücretin %50'si olarak hesaplanmaktadır. 37 yıl 6 aylık bir katkı süresine karşılık gelen yüzde ise %100'e ulaşıncaya kadar kademeli olarak artmaktadır (European Commission, 2022, s. 28-29). Söz konusu düzenlemeler serbest meslek sahipleri için de geçerlidir. Belirtilen koşulların sağlanması ile serbest meslek sahipleri de yaşlılık/emeklilik aylığından yararlanmaktadır.

İspanya sosyal güvenlik sisteminde malullük ödeneği kısmi kalıcı maluliyet, tam kalıcı maluliyet, mutlak kalıcı maluliyet ve ağır engellilik hallerinde söz konusu olmaktadır. Kısmi kalıcı maluliyet (10 yıl içinde 1800 gün prim ödeme ve Kuruma kayıt) halinde ödenek, maluliyetin başlamasından önceki son takvim ayındaki aylık taban kazancının 24 aylık götürü tutarıdır. Tam kalıcı maluliyet halinde (31 yaşa göre değişen prim ödeme oranlarına ve Kurum kaydına göre) sigortalının aylık temel kazancının %55'i ödenmektedir. Sigortalının 55 yaşın üzerinde olması ve kendi mesleğini yapamayacak durumda olması halinde ise bu oran %75'e yükseltilmektedir. Herhangi bir mesleği yapamayacak durumda olması halinde ise ödenek sigortalının taban kazancının %100'üdür. Mutlak kalıcı maluliyet ve ağır engellilik halinde (yaşa göre değişen belirli bir süre için prim ödeme ve Kuruma kayıt; Kuruma kayıtlı olunmaması durumunda ise 15 yıl boyunca (3 yılı son 10 yıl içinde olmak koşuluyla) prim ödeme) temel kazancın %100'ü sigortalıya ödenmektedir. Ödemeler genel hastalık ve kaza hallerinde yılda 14 ay, iş kazası ve meslek hastalığı halinde yılda 12 ay boyunca yapılmaktadır⁵⁸ (European Commission, 2022, s. 21). Serbest meslek sahipleri de malullük sigortasının kapsamında yer aldıkları için, söz konusu koşulları sağlamaları halinde durumlarına uygun maluliyet aylığından yararlanabilmektedirler.

Serbest meslek sahibi çalışanların hak sahiplerinin ölüm sigortası bakımından sistemden yararlanmaları Genel Rejime tabi olanlarda olduğu gibi işletilmektedir. Ölüm sigortası kapsamında dul ve yetim aylığı, aile üyelerine yönelik emeklilik hakkı ve ölüm ödeneği yardımları sağlanmaktadır. Ölümün iş kazası ve meslek hastalığına bağlı olması veya genel sebeplerle olmasına göre yararlanma koşulları da değişmektedir. Ödenek, ölümün iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle gerçekleşmesi halinde ölüm tarihindeki prim matrahına eşdeğer olmaktadır⁵⁹. Dul aylığı için sigortalının ölümden önceki son 5 yıl içinde 500 gün, tüm çalışma hayatı boyunca da Kuruma kayıtlı olarak 15 yıl prim ödenmiş olması gerekir. Ölümün iş kazası, meslek hastalığı sonucunda olması ve sigortalının emeklilik aylığı alması halinde ise prim ödeme süresi aranmaz. Yetim aylığından sigortalının (bazı hallerde eşin çocuğu da) 21 yaşın altındaki çocukları

⁵⁷ <https://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/2018-2019/europe/spain.html> (Erişim Tarihi: 28.3.2023).

⁵⁸ Detaylı bilgi için bkz. <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/PrestacionesPensionesTrabajadores/10960/6091>; <https://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/2018-2019/europe/spain.html> (Erişim Tarihi: 28.3.2023).

⁵⁹ <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/PrestacionesPensionesTrabajadores/10964/6227> (Erişim Tarihi: 28.3.2023).

yararlanır⁶⁰. Ölen kişinin annesi, babası, büyükanne-büyükbabası, torunu veya kardeşinin ölen kişi ile en az 2 yıldır birlikte yaşadıklarını ve mali olarak bağlı olduklarının kanıtlanması ile aile üyelerine yönelik emeklilik aylığından yararlanmaları mümkündür. Ölüm ödeneği için ise bir gereklilik bulunmamakta, cenaze masrafları için ödeme yapılmaktadır. Dul aylığı temel ücretin %52'si (en fazla %70'e kadar arttırılır), yetim aylığı ise temel ücretin %20'sidir (her iki ebeveynin de kaybedilmesi durumunda). Diğer ebeveynin bulunması durumunda ise %52 oranının üzerine %20 eklenerek dul aylığı ödenmektedir. Birden fazla hak sahibinin olması durumunda ise %100'lük oran üzerinden dağıtım yapılır. Aile üyeleri için de %20 üzerinden ödeme yapılır. Ödemeler diğer yardımlarda da genellikle söz konusu olduğu gibi 14 aylık ödemeler şeklinde yapılmaktadır. Ölüm/cenaze ödeneği tutarı 46,50 Euro'dur (European Commission, 2022, s. 30-32)⁶¹.

Sosyal güvenlik sisteminde yer alan hastalık sigortasından serbest meslek çalışanlarının da yararlanması söz konusudur. Genel sebeplerle maruz kalınan hastalık ve kaza hallerinde sistemden yararlanmak için son 5 yıl içinde en az 180 gün prim ödeme koşulu aranmaktadır. Genel hastalık ve kaza sebebiyle geçici işgöremezlik ödeneğinden yararlanılması için kazanın veya hastalığın ortaya çıkmasından itibaren 3 gün geçmiş olmalıdır; 4. günden itibaren ödenek verilmeye başlanır. Ödenek en fazla 365 gün süre ile alınabilmektedir, iyileşmenin öngörüldüğü hallerde bu sürenin 180 gün daha uzatılması mümkündür. Serbest meslek çalışanları için de sağlanması gereken söz konusu koşulların varlığı halinde serbest meslek çalışanları; genel sebeplere dayalı kaza ve hastalık haline bağlı geçici işgöremezlik ödeneğinden hastalık izninin 4. gününden 20. gününe kadar temel ücretlerinin %60'ı, 21. gününden sonra ise %75'i tutarında yararlanırlar. Serbest meslek çalışanları bu süreçte, ayrıca Kuruma çalışma durumlarına ilişkin bir beyanda da bulunmalıdırlar (European Commission, 2022, s. 18-19).

Serbest meslek çalışanlarının iş kazası ve meslek hastalığı sigortasına dâhil olmaları isteğe bağlıdır. Prim tutarları da gerçekleştirdikleri ekonomik faaliyet ve mesleğin türüne bağlı olarak değişmektedir. Diğer çalışanlarda da olduğu gibi serbest meslek sahiplerinin de ödenekten yararlanması için minimum bir hak kazanma süresi bulunmamaktadır. Geçici işgöremezlik halinde sigortalının işgöremezliğinin başlamasından önceki son takvim ayın ait ortalama günlük kazancının %75'i ve son 12 ayda çalışılan fazla sürelerin ortalama günlük tutarı ödenir. Ödenek, maluliyetin başladığı günden itibaren 12 ay boyunca ödenir, rehabilitasyon sürecini gerektirmesi halinde bu süreye 6 ay daha eklenir. Sürekli işgöremezlik halinde ise

⁶⁰ Ayrıca çocuğun işsiz olması, asgari ücretten az kazancının olması veya öğrenci olması durumunda 25 yaşına kadar, engelli olması durumunda ise süre sınırı olmaksızın yararlanır.

⁶¹ <https://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/2018-2019/europe/spain.html> (Erişim Tarihi: 28.3.2023).

maluliyet sigortasındaki şekliyle benzer bir ödeme yapılır⁶². Ayrıca iş kazası ve meslek hastalığı sebebiyle ölen sigortalının yakınlarına, sigortalının fiili yıllık ücretinin 12'ye bölünmesi ile elde edilen tutar üzerinden ölüm yardımı da yapılır. Ölüm yardımı için ölümün ertesi gününden itibaren 3 gün içinde başvuru yapılmalıdır. Ölüm yardımı 12 aylık ödemeler şeklinde hak sahiplerinin sigortalıya yakınlığına göre gerçekleştirilmektedir (European Commission, 2022, s. 25).

İşsizlik sigortası serbest meslek çalışanları için isteğe bağlıdır. Sistemden yararlanmak isteyen serbest meslek çalışanları kazançlarının %2,2'sini işsizlik primi olarak ödemelidir. İşsizlik aylığı/ödeneği için son 6 yıl içinde en az 360 gün prim ödenmiş olmalı ve bir istihdam bürosuna kayıtlı olunmalıdır. Sigortalıya uygun bir iş teklifinin gelmesi veya sigortalının eğitim ve iş teklifini reddetmesi durumunda aylık kesilir. İşsizlik aylığını alma hakkı bulunmayan ve en az 6 aylık prim ödemesi bulunan sigortalılar işsizlik yardımı almaya hak kazanırlar. İşsizlik aylığının/ödeneğinin süresi prim ödeme süresine göre 120 ile 720 gün (360-2160 gün prim ödeme süresine göre) arasında değişir. Sigortalının son 6 aydaki ortalama kazancının %70 ilk 180 gün için, daha sonrası için ise %50'si ödenir. İşsizlik yardımı ise 6 aya kadar ödenir, bu sürenin iki defa daha uzatılması (özel durumlarda 30 aya kadar) mümkündür⁶³.

İspanya sosyal güvenlik sistemi içinde ebeveynlerin doğum ve evlat edinme, hamilelik veya emzirme dönemlerindeki sağlık riskleri için de çalışmayı bırakarak bir ödenek elde etmeleri mümkündür⁶⁴. Doğum ve çocuk bakım yardımından yararlanmak için diğer tüm çalışanlar gibi serbest meslek çalışanları da 26 yaşından büyük sigortalılar için doğum veya evlat edinme tarihinden önceki son 7 yıl içinde 180 gün veya tüm çalışma dönemleri boyunca 360 gün; 21-26 yaş arası sigortalılar için doğum veya evlat edinme tarihinden önceki son 7 yıl içinde 90 gün veya tüm çalışma dönemleri boyunca 180 gün prim ödemiş olmak koşuluyla yararlanmaktadır. 21 yaş altındaki sigortalılar için ise herhangi bir prim ödeme süresi bulunmamaktadır. Gebelik ve emzirme riski ödeneğinden (herhangi bir asgari prim ödeme koşulu yoktur) serbest meslek çalışanları kendi sosyal sigorta primlerini ödemiş olmak koşuluyla yararlanabilmektedir. Bebek bakım yardımından da yararlanabilen serbest meslek çalışanları, primsiz doğum yardımından da asgari prim ödeme süresi dışındaki diğer şartları sağlamak koşulu ile yararlanmaktadır⁶⁵ (European Commission, 2022, s. 8-12). Ayrıca diğer tüm kadın çalışanlar gibi serbest meslek sahibi kadınlar da doğum öncesi, sırası ve sonrasında Ulusal Sağlık Hizmeti (Sistema Nacional de Salud) Kullanıcı Kartları ile sağlık

⁶² Detaylı bilgi için bkz. <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/PrestacionesPensionesTrabajadores/10960/6091#6094> (Erişim Tarihi: 28.3.2023).

⁶³ <https://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/2018-2019/europe/spain.html> (Erişim Tarihi: 28.3.2023).

⁶⁴ Ödenekler; doğum ve çocuk bakım yardımı, hamilelik ödeneği, emzirme ödeneği, bebek bakım yardımı ve primsiz doğum yardımınıdır. Ayrıca çalışan annelerin doğum öncesi, sırası ve sonrasında sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı da bulunmaktadır.

⁶⁵ Ödemeler, ücretlerin %100'ü tutarındadır.

hizmeti alma hakkına sahiptirler. Söz konusu yardımlar INSS tarafından yönetilmektedir⁶⁶. Serbest meslek çalışanları da analık ve doğum haklarına ilişkin uygulamalardan yararlanma hakkına sahiptirler⁶⁷. Ebeveynler (evlat edinilen ve koruyucu olanlar da dâhil) aynı zamanda, kanser vb. ciddi bir hastalık sebebiyle tedavi gören bakmakla yükümlü oldukları çocuklarının bakımı için çalışma saatlerinin azaltılmasını talep etme hakkına sahiptirler. Bu süre içinde ebeveynlere mali bir destek de sunulmaktadır⁶⁸. Serbest meslek çalışanları da gerekli koşulları sağlamaları halinde hasta çocuklarının bakımı için mali destekten yararlanabilirler (European Commission, 2022, s. 7).

İspanya’da aile yardımları⁶⁹ primsiz bir uygulama olduğundan ve herhangi bir sosyal güvenlik primi ödemesi gerektirmediğinden yararlanmak için İspanya’da ikamet ediyor olmak yeterlidir. Dolayısıyla serbest meslek sahipleri de aile yardımlarından İspanya’da ikamet ediyor olmaları koşuluyla yararlanabileceklerdir.

Sosyal güvenlik sisteminin primli veya primsiz katılımcısı olup olmadıklarına bakılmaksızın tüm çalışanların sağlık sisteminden yararlanma hakkı bulunmasından dolayı, serbest meslek çalışanları da doğrudan sağlık sistemine dâhil olmaktadır (Pérez Guerrero and Rodríguez-Piñero Royo, 2021, s. 180). Ancak genel kural olarak serbest meslek çalışanlarının da sisteme kayıtlı ve gerekli prim ödeme koşulunu yerine getirmeleri beklenmektedir. Kanuni olarak ülkede ikamet eden ve başka bir sağlık sigortası bulunmaması durumunda ise sağlık sigortasından prim ödeme koşulu aranmaksızın yararlanmaktadırlar. Sigortalı ile birlikte eşi veya partneri, 26 yaşından küçük çocukları ile yaş sınırı olmaksızın %65 oranında engelli çocuğu ve kardeşleri sağlık sigortasından yararlanmaktadır. Sağlık sigortasından tıbbi bakım, acil hizmetler ve rehabilitasyon hizmetleri sunulmakta ve (belli koşullarla) reçeteli ilaçlar karşılanmaktadır.

⁶⁶ Bkz. <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/PrestacionesPensionesTrabajadores> (Erişim Tarihi: 27.3.2023).

⁶⁷ <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/PrestacionesPensionesTrabajadores/10956/6205#6208>; <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/PrestacionesPensionesTrabajadores/51288/51311#51314> (Erişim Tarihi: 29.3.2023).

⁶⁸ Söz konusu destekten yararlanmak için sosyal güvenlik sistemine kayıtlı olmak, asgari prim ödeme koşulunu yerini getirmek ve normal çalışma saatleri en az %50 azaltılmış olmak gereklidir. Serbest meslek çalışanları bu gerekliliklerin yanında sosyal güvenlik ödemelerinden kendileri sorumlu oldukları için ödemelerini de kendilerinin takip etmeleri gerektiği ayrıca belirtilmiştir. Destek miktarı, geçici işgöremezlik yardımları için hesaplanan tutarının %100’üdür. Destek, çalışma saatlerinde azalmanın gerçekleştiği bir aylık süreden sonra başlamakta ve çocuk 23 yaşına gelinceye kadar doktor raporu ile belgelenecek ikişer aylık dönemlerle uzatılarak devam edebilmektedir. Ödenek için INSS’e ya da bağlı bulunan iş kazası ve hastalık sigortası şirketine başvuruda bulunmaktadır.

⁶⁹ Aile yardımları; aile ödenekleri, özel aile yardımları ve çoklu doğum veya evlat edinme halinde yardım şeklinde gruplandırılmaktadır. Bkz. <https://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/2018-2019/europe/spain.html> (Erişim Tarihi: 13.1.2023). <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/PrestacionesPensionesTrabajadores/10967> (Erişim Tarihi: 28.3.2023).

Sosyal güvenlik sisteminden; bazı istisnalar dışında serbest meslek çalışanı sigortalıya; kaza veya genel hastalık hallerinde iş kazası veya meslek hastalığı hallerinde, faaliyetlerinin sona ermesi durumunda faaliyet alanına ilişkin yardım, eğitim, rehberlik faaliyetlerinde de destek olunmaktadır⁷⁰.

2023 Yılı İtibariyle Serbest Meslek Çalışanları İçin Geçerli Olan Düzenlemeler⁷¹

26 Temmuz 2022 tarihli ve 13/2022 sayılı Kraliyet Kararnamesinin 1 Ocak 2023 tarihi⁷² itibariyle yürürlüğe girmesiyle birlikte, serbest meslek çalışanları için yeni bir prim ödeme/katkı sistemi oluşturulmuş ve faaliyetlerinin durdurulmasına/kesilmesine ilişkin koruma sisteminin iyileştirilmesi amaçlanmıştır.

Serbest meslek sahiplerine yönelik bu yeni düzenleme; 2023 ve 2025 yılları arasında, üç yıllık bir süre boyunca uygulanacak kademeli bir katkı/prim ödeme modelinden oluşmaktadır. Bu süreçte yapılan değişiklikle birlikte düşük gelirli serbest meslek çalışanları için katkı payı/prim ödemesi azaltılacak, çok kazananlar için ise artırılabacaktır⁷³. Bu nedenle de yeni sistem her serbest meslek çalışanının bildirmesi öngörülen tahmini gelirine göre yer alacağı 15 katkı/prim seviyesini (15 basamağı) öngörmektedir⁷⁴.

Yapılan değişiklikler doğrultusunda, 1 Ocak 2023 tarihinden sonra kendi hesabına faaliyete başlayıp sisteme kayıt yaptıranların serbest meslek çalışanı olarak yaptıkları tüm faaliyetleri Sosyal Güvenlik Genel Hazinesine (Tesorería General de la Seguridad Social) bildirmeleri zorunludur. Sisteme kayıtları ve söz konusu faaliyetlerin bildirimini de Kurum portalı “Importass” üzerinden gerçekleştirilmelidir. Ayrıca yıl içerisinde prime esas beklenen kazançlarını da bu portal üzerinden bildireceklerdir.

Yeni düzenleme ile bu tarihten itibaren serbest meslek çalışanları tüm ekonomik, ticari veya mesleki faaliyetlerinde elde edilen yıllık gelir esas alınmak suretiyle oluşturulan yeni prim/katkı ödeme yapısına dâhil olmaktadır⁷⁵. Yapılan düzenlemede serbest meslek çalışanlarının 2023-2025 mali yılları arasında elde edecekleri gelire göre ödeyecekleri (aşamalı olarak) katkı payı/prim ödemeleri de bir tablo ile

⁷⁰ Bkz. https://portal.seg-social.gob.es/wps/portal/importass/importass/Colectivos/trabajo+autonomo/guia?_ga=2.94093853.1665028684.1674545899-195165768.1674119334#IDControlb4f0ae63-cf5f-4450-9942-77d1a215bad4 (Erişim Tarihi: 28.1.2023).

⁷¹ Bu başlık altında yer alan açıklamalar İspanya Sosyal Güvenlik Kurumunun web sayfasından alınmıştır. Bkz. <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/HerramientasWeb/9d2fd4f1-ab0f-42a6-8d10-2e74b378ee24> (Erişim Tarihi: 24.1.2023).

⁷² Bu tarihten önce sistem kayıtlı olanlar, herhangi bir beyanda ya da bildirimde bulunmamaları halinde 31 Aralık 2022 tarihindeki prim ödemelerini 2023 yılında da devam ettirebilirler.

⁷³ Yeni sistemin en fazla 9 yıllık bir süre için uygulanması ve her 3 yılda bir gözden geçirilmesi planlanmıştır.

⁷⁴ Düzenlemenin asıl hedeflerinden biri de Genel Rejim ile RETA arasındaki destek ve yardımları eşitlemektir. Mevcut sistemde, serbest meslek çalışanlarının ortalama emeklilik aylığı, Genel Rejime tabi olan sigortalılardan yaklaşık %43 oranında daha düşüktür. (<https://www.asesoriaorihuelacosta.com/en/new-contribution-system-for-the-self-employed-in-spain-for-2023/> (Erişim Tarihi: 27.1.2023)).

⁷⁵ Katolik Kilisesine ait dini bir kurumun üyesi olanların gelirleri için bir tutar belirlenmeyecektir.

belirtilmiştir. Sisteme kayıt olan her kendi adına çalışan sigortalı, her yıl Devlet Bütçe Kanununa göre belirlenen bu genel esaslar tablosuna⁷⁶ göre yıllık net gelirinin tahmini aylık ortalamasına göre bir prim/katkı matrahı seçmek zorundadır. Prim/katkı matrahının belirlenmesi için bir takvim yılında elde edilen toplam net gelirler dikkate alınacaktır⁷⁷. Elde edilmesi planlanan kazancın beyanı kayıt başvurusu sırasında yapılmalıdır. Söz konusu tabloya göre 2023 yılı için net geliri 670 Euro'dan az olan serbest meslek çalışanlarının en düşük prim ödeme tutarı 230 Euro, 6000 Euro'dan çok geliri olanlar ise en yüksek 500 Euro olacaktır. 2024 yılı için katkı en düşük 225 Euro, en yüksek 530 Euro; 2025 yılında ise en düşük 200 Euro, en yüksek 590 Euro olacaktır.

Gelir tespiti sırasında sigortalının; tüzel kişiliği, bireyselliği ya da bir tüzel kişiliğin ortağı olması fark etmeksizin, farklı mesleki veya ekonomik faaliyetleri yerine getiren bir kişi olması yeterli kabul edilmektedir. Yürütülen her bir faaliyetten elde edilen hesaplanabilir gelir, kişisel gelir vergisi düzenlemeleri hükümlerine ve ait oldukları gelir grubunun özelliklerine bağlı olarak hesaplanmaktadır.

Daha önce de ifade edildiği üzere, serbest meslek sahibi sigortalılar, 2023 yılı itibariyle sisteme ilk defa kayıt olduklarında tüm sigortalılık işlemleri Importass üzerinden gerçekleştirilecektir. Sisteme zaten bu tarihten önce kayıtlı olanlar ise ilgili birim aracılığıyla prim tabanı üzerinde tahmini gelirlerine göre değişiklik yapabilmektedirler. 31 Aralık 2022 tarihi itibariyle de tahmini gelirlerine karşılık gelecek daha yüksek bir matraha geçebilmelerine olanak tanınmaktadır. Sigortalılara ayrıca, belirledikleri tabandan iki ayda bir değişiklik yapma hakkı da sunulmuştur. Bu düzenleme ile serbest meslek sahibi sigortalılar, net gelirlerine bağlı olarak iki ayda bir prim/katkı tabanı değiştirme hakkına sahip olmaktadır⁷⁸. Takvim yılı sonunda Vergi Dairesi, Hazineye yıllık primler ve getiriler konusunda bilgi verecektir. Sigortalıların gelirlerinden daha düşük bir taban üzerinden bildirimde bulunarak prim ödemeleri halinde aradaki fark tespit edilerek ödenmesi talep edilecektir. Tespit tarihinden itibaren serbest meslek çalışanının aradaki farkı ay sonuna kadar ödemesi beklenmektedir. Bu süre içinde ödeme yapılması durumunda faiz veya ek bir ücret talep edilmemektedir.

⁷⁶ Tablo; aylık net gelir tutarının müteakip dilimlere bölünerek her bir dilim için en düşük ve en yüksek aylık katkı paylarının belirleneceği genel ve indirimli bir katkı tabanı tablosudur. Söz konusu kazanç dilimleri 15 basamaktan oluşmaktadır. İlk basamaklar, daha düşük prim/katkı payı ödemesini ifade ederken, üst basamaklar daha yüksek bir prim oranını ifade etmektedir.

⁷⁷ Tabloya göre gelir matrahları 670 Euro'dan düşük olanlar ile 6000 Euro'dan fazla olanlar arasında sınıflandırılmaktadır.

⁷⁸ Söz konusu değişiklikler; 1 Mart 2023 için 1 Ocak ile Şubat ayının son takvim günü arasında, 1 Mayıs 2023 için 1 Mart ile 30 Nisan arasında, 1 Temmuz 2023 için 1 Mayıs ile 30 Haziran arasında, 1 Eylül 2023 için 1 Temmuz ile 31 Ağustos arasında, 1 Kasım 2023 için 1 Eylül ile 31 Ekim arasında ve 1 Ocak 2024 için 1 Kasım ile 31 Aralık arasında talepte bulunulması halinde geçerli olacaktır. Söz konusu değişiklik, cari yılda elde edilecek kazancın değişmesi halinde kullanılabilir.

2023-2025 yılları arasında Serbest Meslek Çalışanları Sistemine ilk kez kayıt olanlara⁷⁹, faaliyetlerinin ilk 12 ay boyunca⁸⁰ aylık 80 Euro'luk sabit bir prim (herkes için sabit olarak) ödeme hakkı tanımıştır. Ayrıca, 12 aylık sürenin bitiminden sonra, 14 bin Euro'dan daha az kazanacağını tahmin ederek bildirimde bulunan serbest meslek çalışanları, gelecek 36 aylık dönem için de 160 Euro'luk sabit prim ödemesi için başvuruda bulunabileceklerdir⁸¹.

Yeni düzenleme ile serbest meslek çalışanları ciddi bir hastalığı bulunan (kanser vb.) çocuğunun bakımı için de prim desteğinden yararlanabilecektir. Kanser veya başka bir ciddi hastalığı bulunan çocuğuna bakmak için yardım alan serbest meslek sahibi sigortalı, yardım süresi boyunca katkı payının %75'i oranında bir indirimden yararlanabilir⁸². Aynı zamanda, doğum, evlat edinme (velayet, koruyucu ailelik, vesayet vb.) gibi durumlar sebebiyle faaliyetlerine ara veren ve iki yıl içinde tekrar dönmek isteyen serbest meslek sahipleri, eski çalışmalarına bağlı olarak, dönüş tarihlerinden itibaren 24 ay boyunca prim desteğinden (%80 indirim) yararlanabilmektedirler.

Yapılan yeni düzenlemelerin yanında, aynı zamanda, serbest meslek çalışanlarına, tahmini gelirlerine göre prim oranlarını ve diğer gereklilikleri belirlemelerine yönelik bir hesaplama simülasyonu Kurumca sunulacaktır.

Görüldüğü üzere, İspanya sosyal güvenlik sisteminde son yapılan değişikliklerle birlikte, serbest meslek çalışanları için yeni bir sisteme bildirim ve kayıt yöntemi zorunluluğu, prim oranlarının belirlenmesi yönünde değişiklik, prim indirimleri ve destekleri konusunda iyileştirmeler gerçekleştirilmiştir. Genel Rejime uyum sağlanması adına yapılan söz konusu iyileştirmelerle İspanya sosyal güvenlik sistemi içinde farklı rejimlere ve uygulamalara tabi olan sigortalılara ve ilgililere yönelik benzerlik oluşturulmaya çalışıldığını ifade etmek yerinde olacaktır.

GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Sosyal güvenlik kavramına ilişkin uygulamalar oldukça eskidir. İlk çağlardan itibaren basit düzeyde, aile veya küçük gruplar içinde yardımlaşmalar şeklinde başlayan, ilerleyen dönemlerde ise daha organize şekilde gelişen sosyal güvenlik sistemleri/uygulamaları günümüzde kamu gücüyle uygulanan temel bir

⁷⁹ Ayrıca uygulamadan, 2 yıldır faaliyette bulunmasına rağmen sisteme henüz kaydolmamış olan serbest meslek çalışanları da yararlanabilecektir.

⁸⁰ %33 ve daha yüksek oranda engeli olanlar, terör mağdurları, cinsel şiddet mağdurları için bu süre 24 aya uzatılabilir. İlk yıl geliri, mesleki/sektörel asgari ücretten düşük olanlara da 12 ay daha uzatma hakkı sunulmuştur.

⁸¹ https://muriatoday.com/new-self-employed-contribution-system-for-2023-in-spain_1921826-a.html (Erişim Tarihi: 26.1.2023).

⁸² <https://www.asesoriaorihuelacosta.com/en/new-contribution-system-for-the-self-employed-in-spain-for-2023/> (Erişim Tarihi: 27.1.2023).

insan hakkına dönüşmüştür. Aslında, temel bir insan hakkının da ötesinde nitelendirilebilecek olan sosyal güvenlik hakkı, kişilerin yaşamlarını ve geleceklerini güvence altına alması açısından son derece önemlidir. Ulusal düzenlemelerin yanında uluslararası düzenlemelere de konu olan sosyal güvenlik sistemleri, dünya genelinde belli standartlar altında, ülkelerin koşullarına uygun olarak geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Özgü koşulların etkisi ile ülkeler bazında farklılıklar görülse de sosyal güvenlik sistemlerinin temeli, kişilerin korunması ve yaşam bütünlüklerinin sağlanması olmaktadır. Ülkeler üzerinde görülen farklılıklar genellikle ekonomik, toplumsal ve kültürel yapıdan kaynaklanmaktadır. Bu noktada da benzer kültürel, ekonomik ve toplumsal yapıya sahip ülkelerde benzer sosyal güvenlik uygulamalarının veya sistemlerinin varlığı dikkat çekmektedir.

Özellikle son yıllarda, birçok ülkedeki sosyal güvenlik yapılarının finansal açıdan ciddi sorunlar yaşadığını ifade etmek yerinde olacaktır. İspanya sosyal güvenlik sistemi de bu grupta yer alan ülkelerden biridir. Yapılan araştırmalara göre sosyal güvenlik sistemindeki bütçe açıklarının fazlalığı İspanya açısından da son derece dikkat çekicidir. Şöyle ki, 2023 yılında bütçe açığının devlet borçlarıyla kapatılsa dahi prim açığının GSYH'nın %1,8'ine (yaklaşık 25,47 milyar Euro) ulaşabileceği ifade edilmektedir. Emekli sayısındaki ve ortalama emeklilik aylıklarındaki artışın da 2023 yılı için bütçelenen harcamadan daha fazla olduğu, bunun da daha yüksek bir oranda sistem yük olacağı belirtilmektedir. Ülkeler, finansman açıklarının kapatılması ve sosyal güvenlik sistemlerinin iyileştirilmesi adına genellikle bir reform yapma gereksinimi duymaktadırlar. Bu nedenle, İspanya sosyal güvenlik sistemi de tarihsel süreç içerisinde birçok sosyal güvenlik reformu yaşamıştır. Reformlarla sistem iyileştirilmeye, mevcut aksaklıklar giderilmeye ve sorunlar çözülmeye çalışılmaktadır.

İspanya sosyal güvenlik sistemi; dağıtım esasına dayalı, sosyal güvenlik hakkının öncelikle anayasal güvence altına alındığı, söz konusu hakkın da Kraliyet kararnameleri ve kanunlarla düzenlendiği bir yapıya sahiptir. Sosyal güvenlik sistemi ise genel rejim, bağımsız rejim ve diğer özel rejimler olmak üzere farklı sigortalılık statüleri altında düzenlenmektedir. Sosyal güvenlik hizmetleri Ulusal Sosyal Güvenlik Enstitüsü (INSS) tarafından yürütülmektedir. Enstitü/Kurum; emeklilik aylıklarının, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ortaya çıkan finansal yardımların, diğer nakdi yardımların ve devlet desteklerinin işletilmesini ve dağıtılmasını sağlamaktadır. Ayrıca Kurum, sağlık hizmetlerinin sunulmasından da sorumludur. İspanya Genel Sosyal Güvenlik Programı (Genel Rejim) primli ve dağıtım esasına göre işleyen bir yapıdır. Genel rejime tabi olanlar; özel sektör çalışanları ve 18 yaşından küçük çalışanlardır. Söz konusu bu gruptaki çalışanların prim oranlarının tavan ve tabanı bir kısmında günlük kazanca, bir kısmında da aylık kazanca göre belirlenmektedir. İspanya sosyal güvenlik sisteminde prim

ödeme yükümlülüğü hem işverenler hem işçiler için geçerli olmakla birlikte primler, prim/katkı tabanına ve bunlara uygulanacak yüzde ile modele göre belirlenmektedir.

İspanya emeklilik sistemi Genel Sosyal Güvenlik Programı (RGSS) ve Serbest Meslek Çalışanlarına Yönelik Özel Sosyal Güvenlik Programı (RETA) hükümlerine göre belirlenmektedir. Programlara ilişkin düzenlemeler özel sektör çalışanlarını, kooperatif firmalarının üyelerini, merkezi hükümet dışındaki kamu çalışanlarını, bazı işsizleri, serbest meslek çalışanlarını ve fikir işçilerini kapsamaktadır. Hükümet çalışanları için ise Pasif Sınıf Rejimi (RCP) Programı hükümleri uygulanmaktadır. Emeklilik yaşı erkekler ve kadınlar için 65 yaşdır. Bu yaş 2027 yılı itibariyle 67'ye yükseltilecektir. Emeklilik aylığına hak kazanmak için de en az 15 yıl (5475 gün) prim ödemiş olmak gerekir. Tam bir emeklilik aylığına hak kazanmak için 35 yıl 6 ay prim ödemiş olmak gerekir. Bu süre de 2027 yılı itibariyle 38 yıl olacaktır. Erken emeklilik de ise 63 yaş (2027'de 65) ve en az 35 yıl prim ödemiş olmak gerekir. Kısmi emeklilik için 31 yıl prim ödeme süresi, 61 yaş, tam zamanlı çalışma saatlerinin %25'e düşürülmesi ve en az 6 yıldır aynı işveren yanında çalışmış olmak gereklidir. Malullük aylığı kısmi kalıcı maluliyet, tam kalıcı maluliyet, mutlak kalıcı maluliyet ve ağır engellilik hallerinde söz konusu olmaktadır. Söz konusu maluliyet türleri de farklı yararlanma koşullarına tabidir. Ölüm aylığından yararlanmada ise farklı kategorilerde yer alanlara göre yardım sistemi uygulanmaktadır. Aynı zamanda iş kazası ve meslek hastalığı, aile yardımları, işsizlik, analık ve hastalık risklerine karşı da çalışanlara güvence sağlanmaktadır.

İspanya'da serbest meslek çalışanlarının hukuki statüsüne ilişkin hükümler 20/2007 sayılı Bağımsız Çalışanlar Kanununda (LETA) yer almaktadır. Kanundaki tanıma göre serbest meslek çalışanları; kendi işyerlerinde faaliyet göstererek çalışanlar ile herhangi bir kendi işyeri olmaksızın bir veya birden fazla kişinin/işyerinin işlerini kendi hesabına yapan çalışanlardır. Serbest meslek sahibi olabilmek için 18 yaşından büyük olup İspanya'da ikamet etmek gerekir. Serbest meslek çalışanlarının sosyal güvenliklerine ilişkin uygulamalar ise daha önce de ifade edildiği üzere RETA kapsamında düzenlenmektedir. RETA'dan sağlanan yardımlar konusunda 28/2018 sayılı Kraliyet Kararnamesi ile birtakım değişiklikler yapılmış, Genel Rejime uyum sağlanmaya çalışılmıştır. Söz konusu değişiklik sonucunda 2019 yılı itibariyle, serbest meslek çalışanlarına sigortalı olma ve prim ödeme zorunluluğu getirilmiş, mesleki risklere ve işsizlik riskine karşı koruma sağlanmıştır. Serbest meslek çalışanları, İspanya sosyal güvenlik sisteminde uygulanan genel sosyal güvenlik yardımlarının kapsamında yer almaktadırlar.

Serbest meslek çalışanları için son değişiklik 26 Temmuz 2022 tarihinde 13/2022 sayılı Kraliyet Kararnamesi ile yapılmıştır. 1 Ocak 2023 tarihinden itibaren geçerli olan söz konusu değişiklikle birlikte serbest meslek çalışanları için yeni bir prim ödeme/katkı sistemi getirilmiş, bildirim ve kayıt yükümlülüğünde değişiklik yapılmış, prim ödemeleri konusunda bazı destek ve indirim imkânları

tanınmıştır. Yapılan değişikliklerle yine serbest meslek çalışanlarının Genel Rejime tabi olanlara ilişkin uygulamalara uyumu sağlanmaya çalışılmıştır. Yapılan değişiklikle, İspanya sosyal güvenlik sistemi içinde yer alan farklı sigortalılık statülerine ilişkin grupların haklarında benzerlik oluşturulmaya çalışıldığını ifade etmek gerekir.

Serbest meslek çalışanlarına yönelik yapılan değişiklikte birlikte öncelikle daha çok kişinin sisteme kayıt olabilmesi hedeflenmiştir. 2019 yılında yapılan değişiklikle serbest meslek çalışanlarının sosyal güvenlik sistemine katılımları zorunlu hale getirilmiştir, fakat katılımlarının düşük olması nedeniyle söz konusu yeni düzenleme ile getirilen kolaylıkların bu katılımı daha da artıracığı öngörülmüştür. Yeni düzenleme ile serbest meslek sahiplerinin gelirlerine göre (çok kazananın daha yüksek prim, az kazananın daha az prim uygulaması ile) prim ödeyecek olmaları sebebiyle de sistem daha aktif katılacakları düşünülmektedir. Söz konusu yeni uygulama ile yaklaşık 3,2 milyon serbest meslek çalışanının prim/katkı paylarının düşeceği belirtilmektedir. Bu durumda da gerçek kazanç bildirimleri üzerinden sigortalılığı artıracığı beklenmektedir. Ayrıca sigortalılığa ilişkin yeni düzenlemelerin daha çok kişiyi serbest meslek çalışanı olarak işgücü piyasasına katılmaya teşvik edeceği de varsayılmaktadır. Prim ödemeleri konusundaki düzenlemelerin İspanya sosyal güvenlik sisteminin finansal yapısına katkı sağlayacağı da oldukça açıktır. Katılımın artması, finansal yapıda da rahatlamaya sebep olabilecek, yapılacak yardımlara kaynak teşkil edebilecektir.

Aynı zamanda yeni getirilen düzenleme ile serbest meslek çalışanlarının Genel Rejime tabi çalışanlarla benzer konuma geleceği, sigortalılık hakları bakımından da benzer haklara sahip olacakları ifade edilmektedir. Söz konusu beklentinin de İspanya genelinde farklı çalışma kategorilerine sahip çalışanlar arasında ortak yarar dengesinin sağlanabileceği yönünde bir gelişme olacağını da ifade etmek yerinde olacaktır.

YAZAR BEYANI

Araştırmacı(lar) makaleye ortak olarak katkıda bulunduğunu bildirmiştir. Araştırmacı(lar) herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

KAYNAKÇA

- Azpeitia, F., & Blasco, I. (2012). Spain's social security system: Recent reform and existing challenges. *Spainsh Economic and Financial Outlook*, 1(4), 45-57.
- Bandrés Moliné, E. (2022). Social security budget for 2023. *Funcas SEFO (Spanish and International Economic & Financial Outlook*, 11(6) November, 37-44.

- Blanco-Encomienda, F.J., & Ruiz-García, A. (2017). Evaluating the sustainability of Spanish social security system. *Economics and Sociology*, 10(4), 11-20. doi:10.14254/2071-789X.2017/10-4/.
- Boldrin, M., Jiménez Martín, S., & Peracchi, F. (1997). Social security and retirement in Spain. *NBER Working Paper No: 6136*. doi: 10.3386/w6136.
- Boldrin, M., García Gómez, P., & Jiménez Martín, S. (2010). Social security incentives, exit from the workforce, and entry of the young. J. Gruber ve D. A. Wise (Ed.). *Social security programs and retirement around the world: the relationship to youth employment (National Bureau of Economic Research Conference Report)* içinde (s. 261-294). Chicago: The University of Chicago Press.
- Cabeza Pereiro, J. (2008). Notes, debates and communications: The status of self-employed workers in Spain. *International Labour Law Review*, 147, 91-99.
- Colàs Neila, E. (2018). Pension reforms and participation in Spain. *Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej*, 25(4), 415-428. doi: 10.4467/25444654SPP.18.026.8954.
- Corral, A., & Villarejo, E. (2009). Spain: Self-employed workers. *Eurofond Report*. <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2009/spain-self-employed-workers>, Erişim Tarihi: 14.3.2023.
- Deloitte. (2017). *Comparative social security benefits study*. Belgium: Creative Studio at Deloitte.
- European Commission. (2022). *Your social security rights in Spain*. Luxemburg: Publications Office of the European Union.
- Ezer, B. (2022). Teslimat platformu kuryelerini işçi olarak kabul eden İspanyol Kraliyet Kararnamesi “El Real Decreto Ley 9/2021” Üzerine Bir İnceleme. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 80(3), 785-817.
- Gallego Losada, R. (2021). A critical analysis of the job instability in platform economy. *Lex Social, Revista De Derechos Sociales*, 11(2), 122-144.
- García Perea, P., & Román, C. (2019). Characterisation of self-employed in Spain from a European perspective. *Banco de España Economic Bulletin Analytical Articles*, 2, 1-14.
- Hasbi, H., Yiğittürk, E. S., Dur, V., Günder, Z., Gencal, B., Erol, M. T., Özsunar, F., Taze, H. O., Kocadaş, Ü., Türkoğlu, F., Yazıcı, Y., Altıntaş, C., Kavlak, Ş., Yücedal, A., Aslan, H., Erdoğan, E. S., & Kocatepe, Z. (2012). *Avrupa Birliği'nde sosyal güvenlik*. Ankara: Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Yayınları (Yayın no: 46)-Sistem Ofset.
- <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1129&langId=en&intPageId=4791>, Erişim Tarihi: 19.1.2023.
- <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1129&langId=en&intPageId=4788>, Erişim Tarihi: 19.1.2023.
- <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1129&langId=en&intPageId=4789>, Erişim Tarihi: 19.1.2023.
- <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1129&intPageId=4791&langId=en>, Erişim Tarihi: 29.3.2023.
- <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1129&langId=en&intPageId=4792>, Erişim Tarihi: 19.1.2023.
- <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1129&langId=en&intPageId=4794>, Erişim Tarihi: 19.1.2023.

- <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1129&langId=en&intPageId=4801>, Erişim Tarihi: 19.1.2023.
- <https://lifestylegroup.es/self-employed-autonomo-in-spain/>, Erişim Tarihi: 15.3.2023.
- https://murciatoday.com/new-self_employed-contribution-system-for-2023-in-spain_1921826-a.html,
Erişim Tarihi: 26.1.2023.
- <https://n26.com/en-eu/blog/freelance-in-spain#>, Erişim Tarihi: 27.3.2023.
- <https://taxsummaries.pwc.com/spain/individual/other-taxes>, Erişim Tarihi: 27.3.2023.
- <https://www.asesoriaorihuelacosta.com/en/new-contribution-system-for-the-self-employed-in-spain-for-2023/>, Erişim Tarihi: 27.1.2023.
- <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2007-13409>, Erişim Tarihi: 22.1.2023.
- <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1978-28739>, Erişim Tarihi: 19.1.2023.
- <https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionINGLES.pdf>, Erişim Tarihi: 13.1.2023.
- <https://www.euraxess.es/spain/information-assistance/spanish-social-security-and-pensions/pensions>,
Erişim Tarihi: 13.1.2023.
- <https://www.expatica.com/es/living/gov-law-admin/spain-social-security-565081/#unemployment>, Erişim
Tarihi: 19.1.2023.
- http://www.imsero.es/imsero_01/prestaciones_y_subvenciones/pnc_jubilacion/normativa_requisitos/index.htm, Erişim Tarihi: 14.1.2023.
- <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Conocenos/HistoriaSeguridadSocial>, Erişim Tarihi:
17.1.2023, 13.3.2023.
- <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/HerramientasWeb/9d2fd4f1-ab0f-42a6-8d102e74b378e24>, Erişim Tarihi: 24.1.2023.
- <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/Afiliacion/10548/32825>, Erişim Tarihi:
23.1.2023.
- <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/PrestacionesPensionesTrabajadores>,
Erişim Tarihi: 27.3.2023.
- <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/CotizacionRecaudacionTrabajadores/10721/10724/1320/1321>, Erişim Tarihi: 28.3.2023.
- <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/PrestacionesPensionesTrabajadores/10956/6205#6208>, Erişim Tarihi: 29.3.2023.
- <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/PrestacionesPensionesTrabajadores/10960/6091>, Erişim Tarihi: 28.3.2023.

- <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/PrestacionesPensionesTrabajadores/10960/6091#6094>, Erişim Tarihi: 28.3.2023.
- <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/PrestacionesPensionesTrabajadores/10963/28393/28396/28472>, Erişim Tarihi: 28.1.2023.
- <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/PrestacionesPensionesTrabajadores/10964/6227>, Erişim Tarihi: 28.3.2023.
- <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/PrestacionesPensionesTrabajadores/10967>
Erişim Tarihi: 28.3.2023.
- <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/PrestacionesPensionesTrabajadores/51288/51311#51314>, Erişim Tarihi: 29.3.2023.
- <https://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/2018-2019/europe/spain.html>, Erişim Tarihi: 13-28.1.2023.
- ISSA. (2016). *10 global challenges for social security report*.
- OECD Tax Database. (2022). *Explanatory annex: part III. social security contributions*. <https://www.oecd.org/ctp/tax-policy/social-security-contributions-explanatory-annex.pdf>, Erişim Tarihi: 17.01.2023.
- OECD (2023). *Self-employment rate (indicator)*. doi: 10.1787/fb58715e-en, <https://data.oecd.org/emp/self-employment-rate.htm>, Erişim Tarihi: 27.3.2023.
- Patxot, C., Solé, M., & Souto, G. (2017). Should pensions be redistributive? The impact of Spanish reforms on the system's sustainability and adequacy. *Working Papers – No: 02 from FEDEA*.
- Pérez Guerrero, M. L., & Rodríguez-Piñero Royo, M. (2021). Social security for Spain's platform workers: Self-employed or employee status?. *International Social Security Review*, 74(3-4) (Special Issue: Social Protection for Digital Platform Workers in Europe), 177-194.
- Quesada, L. J. (2016). The right to social security under the Spanish constitutional system. A. Egorov ve M. Wujcyk (Eds.). *The right to social security in the constitutions of the world: Broadening the moral and legal space for social justice (ILO Global Study, volume1: Europe)* içinde (s. 261-273). Ceneva: ILO Publications.
- Reinhard, H. J., & Centel, T. (1999). Modern sosyal devlet yolunda İspanya'da sosyal güvenlik. *Çimento İşveren Dergisi*, 3(13), 3-18.
- Rodríguez Cabrero, C. (2002). The reform of the public pension system in Spain. *CSIC, Unidad de Políticas Comparadas*, Working Paper 02-13.
- Suárez Corujo, B. (2015). Pension system reforms in times of austerity in the European Union: The Spanish case. *Journal of Social Security Law*, 24(2), 78-94.